

HIND
40
SENTI

ROMAAN

No

20

Vanemate lemmik.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG”
TALLINN, 1932. A. XI. AASTAKÄIK.

ROMAAN Nr. 20

SISU:

Rudolf Herzog: Elulaul.
 Frank Heller: Eluohus.
 Evald Banse: Malta jok.
 Jakob Liiv: Sonetid Haapsalust.
 Valev Uibopuu: Imetegu.
 Arnold Liiv: Matus.
 J. D. Warnken: Vaheriide varjus.
 Valev Uibopuu: Saabuv sügis.
 Kimpei Sheba: Jaapanlased ja eu-rooplased.
 Mogens Lorentzen: Pakk.
 Alexandra v. Bosse: Andrea õetitar.
 Tõtt ja nalja.

Romaan'i

tellimishinnad:

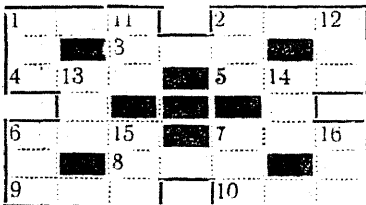
12 kuud (24 nr-t)	Kr.	7.50
9 " (18 ")	"	6.—
6 " (12 ")	"	4.—
3 " (6 ")	"	2.—
2 " (4 ")	"	1.50
1 " (2 ")	"	—80
Üksiknumber	"	—40

„ROMAAN'i“ talitus

Tallinn, Vene tän. 13,
 telefon 437-18.

Ristsõnade silpmõistus 20 (254)

Seadnud: Em. Gutmann.

Vasemalt paremale:

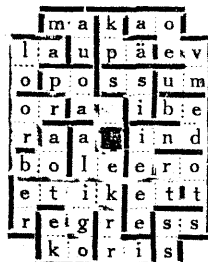
1. Kihelkond lõuna Eestis.
2. A starõngas.
3. Lind.
4. Lopergune tükk.
5. Tusane, rahutu olema.
7. Lill.
8. Linn Väike Aasias.
9. Kes annab head nõu.
10. kiitsas ruumis loksuma.

Ült alla:

1. Järv Harjumaal.
11. Kala.
2. Kinkimine.
12. Lusti omama.
13. Takkudest valmistatud.
14. Mõis Virumaal.
6. Vahend.
15. Muulja.
7. Asjatundlik.
16. Aega viitma.

Lahendus ilmub Romaan nr. 22 (256).

Kastmõistatuse lahendus 18 (252)

Romaan

Nr. 20 (254)

Oktoober 1932

XI. aastakäik.

Elulaul.

Saksa kirjaniku **Rudolf Herzog'i** romaan.

9

„Nüüd ainult? Ei, Robert, ma vajasin seda juba ammu ja vajan seda nii kaua, et selle veerandtunni julgesti võin ohverdada.“

„Aga mida tahad sa siis ometi minust? Ma loodan, et sa oma eilsete ettekujutustega uuesti ei alga. Nii siis, tee lühidalt!“

„See seisab sinu käes. Sa nimetad ettekujutusteks, mis mulle tähendab elutarvidust. Robert, ma palusin sind juba mõne päeva eest selle pärast. See põlnud kerge-meelsus. See pole ma ial olnud, kuigi see vast parem oleks olnud, mõnestki asjast kergemalt üle saada. Ma tunnen, et olen lõpul, Robert, et olen õige lähedal lõpule — kas ei või ma omale ja oma noorusele nüüdki õiglasem olla? Palun, ära naera! See on tõde. Kui ma sellist varjuelu edasi pean elama, siis hukkun ma.“

„Armas Helga, need on vaid ettekujutused. Kui sageli pean seda kordama! Ei sure keegi ju ometi nii kergelt, nagu see sulle su lapseunistusis näib. Iseäranis kunstis ei lähe see nii kergelt, see hoiab juba hinge sees.“

„Nii väga, et ma hingetuks olen jäänud.“

„Oota tänase õhtuni. Su „Hadviga'l“ on edu nagu ühelgi teisel, kui sa end kokku võtad. Ja kui sind pooltosinat kordi välja on kutsutud, ei mõista sa, kust võtsid mõned tunnid ennem sellised rumalad mõtted. Seniks nägemiseni.“

„Ei, mitte seniks!“ Helga astus ta kõrvale ukse juure ja pani käe käepidemele. „See kõne peab saama viidud lõpule. Ma pole ärritatud. Olen nii selgusele jõudnud eneses, nagu ma senini veel ial pole olnud. Täna õhtul laulan ma „Hadviga't“, ja seda laulan ma kõigega, mis minus on. Richard Marschall ja ta looming ei pea

kannatama minu isiklikel põhjusil. Siis aga peavad ka minu isiklikud põhjused esiplaanile kerkima, Robert. Seda pole meie abielu kestel veel ialgi juhtunud. Sest et sa ise kunagi pole tulnud sellele, sest et sa ise vaid endasse näed ja ialgi minusse, siis pean ma ise seda algatama.“

„Kuhu sa sihid?“ küsis Braun ärritult.

„Muusika kurnab mind. Muusika ja ikka jälle muusika. Ma ei või enam oodata viit aastat, kuni tohin hakata mõtlema enesele. Sa pead ju ometi märkama, et ma viimast jõudu pingutan. Milline inimene elab sellist rahutut elu, ümbervaatomata, seisatamata!“

„See kõlab peaaegu nagu sinu sõbra Marschalli moraal jalakäimisest. See on aga omapärane kooskõla.“

„See pole sugugi omapärane, see on tõeline ja loomulik. Selle eest, Robert, pole sa ju ometi oma lavaelu kestel õigeid tundeid kaotanud? Siis peaksid sa olema väga õnnetu.“

„Õnnetu —? Luba, et ma sulle toon ühe näite oma lähedast sugulasest. Loomus ei eraldu ometi loomusest, eks ole tõsi? Nii siis —: su ema!“

„Mis on temaga?“ küsis Helga kiirelt. Ta kulmud tõmbusid kokku ja ta huuled tüksatasid. „Mis puutub mu emasse see kõnelemine?“

„Oo, ma tähendan seda ainult, et sulle näidata, et ka lavaelu keerises võib tunda end õnnelikuna. Ah ja, su ema! See on vast naine, see on kunstnik! Võta sinagi temast eeskuju!“

„Ei!“ ütles Helga Braun valjult.

Mees vahtis ta otsa, nagu poleks ta õieti kuulnud, nagu seisaks ta ees võõras olevus.

„Ei — ?“ kordas ta. „Peab see tähendama, et sa oma ema — põlgad?“

„Mu ema tegude üle pole mul vaja iialgi teha mingit otsust. On vaid —“

„On vaid — ?“

„On vaid sügav, valulik kahetsus ta vastu,“ ja Helga vaatas maha.

„See on ju otse naeruväärt. Su ema oli õnnelaps ja on seda veel, sest et ta oma elu kestel pole mõelnud millelegi muule kui vaid oma kunstile.“

„Mu ema,“ ütles Helga Braun pilku tõstmata, „pole oma elu kestel mõelnud millelegi muule kui vaid — enesele.“

„Helga!“

„Ja, kui vaid enesele!“

„Oma kunstile! Muusikale!“

„Oo jaa — tema muusika. Seda ta armastas. Aga see oli talle lõpuks ometi vaid abinõu otstarbeks. Sest ta ei võinud elada, ilma et teda oleks austatud, ja kunst aitas teda selleks. Ta ei võinud elada kõikjal olemata, ja kunst vaigistas ka ta püsimatuse. Ja kolmandaks, ta ei võinud elada, ilma et oleks näinud enesele noorima tüdrukuna, nagu — ja, nagu tema tütar, ja kunst andis talle ka selle näiliku. Näed sa, niivõrd oli mu ema õnnelaps, niivõrd mõtles ta — kunstile.“

„Ja kui see nii oleks, sul poleks ometi põhjust kahetsuseks.“

„Kas ei mõista sa siis seda?“ küsis Helga tasa. „Sellepärast, et mu ema valesti saab aru kunstist, sest et ta pole võtnud teda mitte elu õiena, vaid nii veidralt omakasupütüdena, sellepärast kahetsen teda nii sügavalt.“

„Kunstnik peab olema egoist.“

„Ja kui see kunstnik abikaasa, kui ta ema on? Pean ma jutustama sulle, milline oli meie kodu? Sest et kunsti omakasupütü ühes koju kanti? Kui mu ema abiellus mu isaga, oli see piiritu armastus. Mu ema, kes alati armastas kõik välja rääkida, ei salanud seda mulle, ja mu isa — et ta oma armastuse läbi murdus, see ütleb juba küllalt. — Aga varsti peale minu sündi valdas mu ema juba jälle see vana püsimatuse. Esiteks pütüdis isa rahustada teda reisidega. Ema raiskas poole ta varandusest mõne aasta kestel, nagu tujukas laps, ja isa oli harjunud naerma sellele. Siis istus ta jälle kodus mõne päeva ja piinas isa oma vaikimisega, pisaratega ja meeleheittega. Siis laskis isa ta jälle välja, lavale, ja varsti laulis ta külalisena suurimais teatris, ja ta isiklik võlu aitas teda ka seltskonnas samasugusele kuulsusele, nagu

ta kunst seda tegi laval. Järgnes Bai-reuth, ja Ameerika hellitas ta, nagu vee ükski lauljanna polnud hellitatud. Nii sai tast suur Nuntius, kuulus Nuntius. Ja kui mu isa ta lühikesil külastusel — ta oli sama võõras omas kodus nagu ta tuttav oli terves ilmas — vaiksete, häbelikkude tähendustega enesest rääkis, ehk tõsiseil, pealetungivail sõnul ta emakohustusi meele tuletas ja minule näitas, siis ütles ta ainult: „Mida sa tahad, ma olen ju jumal-datud Nuntius! —“ Vaata, seda ei mõistnud ma varem, see tuli mulle mõtteisse alles viimasel ajal, ja nüüd — mõistan ma seda.“

„Ja mida pole su ema sellega siis mõistnud?“

„Ta pole mõistnud,“ ütles Helga Braun vaadates talle otsa, „kindlustada enesele armastust. Sellepärast, et ta mõtles vaid enesele, oma nimele, oma heaolule ja soovide täitumisele, nii väga, et ta sugugi ei muretsenud oma üksi üleskasvava lapse hingeelu eest, sellepärast haaras mu isa ühel päeval sõjariista ja surmas enese, sest et ta armastust sellise naise vastu pidas häbiks.“

Tema lõpetas vägivaldselt oma armastuse mu ema vastu, mina pole seda iialgi tunnud, sest et mu ema liig hilja sellele mõtles. Kui sa mu ema kunstniku elu valid eeskujuks mulle, armas Robert, siis teed sa sellega õnnetuma valiku. See on väärtusetu kunst, mis muudab inimese nii äärmiselt omakasupütüdlikuks, nii — ebaau-saks.“

„Käib see viimane minu kohta,“ küsis Robert Braun kõrgilt.

„Robert, ma palun sind veel kord, aita mind! Me oleme küllalt jõukad, et võime lubada enestele pikema puhkusaja. Ma ei nõua ju sinult midagi võimatut. Kui sa arvad, et me ei või loobuda esinemisest Ameerikas, või seda edasi lükata, siis pütüan võtta kokku viimase jõu ja ka selle su soovi täita. Kui sa mulle lubad, kindlasti lubad, mind kohe pärast seda Saksamaale viia ja ühes minuga täiesti meile ja meie abielule pütühenduda.“

„Ei,“ ütles Robert Braun lühidalt, „ma ei lase anda enesele määruseid.“

„Mõttele järele, enne kui lükkad tagasi mu palve. Sest ma ei või paluda sind kordagi enam.“

Mees läks akna juure ja põristas sõrmedega vastu ruute.

„Ei,“ kordas ta ja pöördus naise poole. „Nüüd loobuda, kui me nii õelda moes

oleme, see oleks juenesetapmine. Meie abielul pole sellega ju vähematki tegemist. Puuduse ja truuduse üle ei või sa ometi kaevata.“

„Ainult truuduse põhjal ei püsi abielu iialgi. Meie elame üksteise kõrval vaid harjumusest ja vajalikkusest. Ah, sina, see tseb ju nii tüdinuks, see on ju, nagu oleksime mässitnd halli ämblikuvõrku. Ma vajan värsket õhku. Nii ei kannata ma seda elu enam.“

„Võib olla pean ma õrna armastajat mängima, kes su ees põlvitab ja sind roosidega ehib?“

„Robert!“ hüüdis Helga valjult. „Sellist tooni ära tarvita, kuuled, sellist mitte! Ära pilka seal, kus on tegemist surmtõsise asjaga. Sina! Ma palun sind veel kord. Sa näed, et ma kannatan, et ma jään üksildaseks, et minus on mingi tühjus, mida sa pead täitma. Võid sa siis näha mind nii kannatamas, kas sa siis tõesti hindad oma kunsti enam kui armastust oma naise vastu? Siis — ja, siis — on see võimatu olukord, milles viibime ammu juba, ja on ülim aeg teha sellele lõpp.“

„Kui üks meist,“ ütles Robert Braun, „peaks olema pettunud, siis oleks see küll mina. Ma nägin sinus hoopis teist, kohusetundvat olevust. Ja nüüd pole mul tahet kannatada selle pettumuse tulemusi. Selle, mille oleme võtnud eneste peale, viime lõpule. Minu põhimõtte järele!“

„Aga siis,“ vastas Helga küsivalt, „on ju edaspidine kooselu — võimatu?“

„Sulle meeldivad mõistatused, Helga.“

„Ma ütlen, kui sa sellel arvamisel oled, siis on meie abielu ju oma õiguse kaotanud.“

„Taevast küll, ära räägi ometi alati abielu ja abielust, nagu mõni väike ametnikunaine. Meie juures peab kõnelema kunstist.“

„Ei! Nüüd räägin ma abielust. Ja nüüd, kus me kõnelus on läinud juba nii kaugele olen ma täiesti rahulik, Oo palun, ära karda, et ma liiale lähen. Selleks oled sa mult võtnud kogu mu jõu, ma ei suudaks sind noomida, ka siis, kui ma seda tahaksin. Ja ma ei tahakski — iialgi mitte!“

Ta astus üsna mehe kõrvale, ja ta tõsised silmad ei pöördunud mehe omilt.

„Sa tunned pettumust, Robert. Andesta mulle, et ma seda sulle olen valmistanud. Aga sa oled seda ju küllalt vara tunnud. Ja mina — ma tunnen seda nüüd ka, sellest mõtetelahkuminekust, millel ometi pidi olema hoopis teine siht. Nüüd ei tarvitse

me enam oma kavatsustest loobumisest rääkida. Sina võid omad takistamatult läbi viia. Sellest hetkest oled sa vaba. Jakuna ma nüüd enam su naine olla ei taha, annan sa muidugi ka minu vabaks.“

Robert Braun vaatas talle imestanult otsa. Siis kergitas ta õlgu ja vastas lühidalt: „Lollus!“

„Sul ei jää üle midagi muud, Robert. See sõna on kord juba öeldud.“

„Mina ütlen: lollus!“

„Ära lase mind oma avameelsuses kahelda.“

„Sellel pole siin mingit tähendust. Ei joosta ju ometi silmapilk üksteise juurest ära, kui mõtted lahku lähevad. Siis peab naine lihtsalt mehe arusaamisele alistuma.“

„Ja kui naine mehe armastust enam ei usu? Kui ta üldse enam ei usu, et ta on selle mehe naine? Ma ei usu seda enam, Robert, meile ei jää midagi enam üle.“

„Mina võin ometi veel teha ja jätta, mis mulle meeldib,“ ütles Robert Braun järsult ja tahtis Helgast mööda minna ukse juure.

Naine aga astus talle ette. „Seda pead sa ka sellest hetkest alates võima. Sina — samuti kui mina!“ Miski tuksatus mehes. See toon oli talle tundmatu.

„Ma ei anna sind vabaks,“

„Ma olen seda juba.“

„Sa oled mu naine, Mul on võimus su üle. Oo ei, nii kergelt ei mängita mind juba välja. Proovi ainult!“

„Sellest ei või enam juttu olla. Sa kõnelesid selgelt pettumusest, ja mina tunnen seda sama selgelt. Pean ma siis sinu uksele koputama? Oleksid sa tõesti valmis elama naise kõrval, kes enam ei taha olla su naine? Kas sa ei tunne siis, kui alandav see oleks meile mõlemile? Ei — mina ei lähe nii mitte sinuga ühes.“

Robert Braun oli muutunud kahvatuks. Kui ta rääkis, kõlas ta hääl palavikuliselt. „Sa ei taha ometi — lasta minna seda skandaalini?“

„Mina? — Mulle pole midagi vastikum. Võib ju ka lahkumisel jääda suuremeelseks.“

„Aga meie ei lahku. Pole mingit selget põhjustki selleks.“

„Kas peame ootama siis nii kaua, kui põhjus kogu ilmale saab teatavaks ja igaüks sellest võib rääkida? See, mida meie senini, kas õigusega või mitte, pühaks oleme pidanud, seda ei taha me ju porri tõugata. Siis, jah, siis peaksime häbenema!“

Mees segas kärsitult vahele.

„Pole mingit põhjust lahutuseks. Ma pole

iialgi sind kohelnud nii, et sul oleks põhjust kaebamiseks.“

„Robert! Ära võta mult veel viimast usku. Usku su rüütelmeelsusse. Ma ei taha ju sinust minna viha ning põlgusega mõeldes sulle. Tõeliselt suursugused inimesed ei oota ju ometi, kuni nad riiu ja söimused nadega peavad lahkuma. Meie anname üksteisele käed ja vaatame vabalt üksteisele silmi. Siis on see tänu, millega ma sinust lahkun.“

Ta andis mehele käe. Ta silmad peatusid veel kord ta kogul. „Homme, Robert, peab see olema. Täname õhtu kuulub Marschallile. Homme reisin ma ära.“

„Marschall — aa, Marchall!“

Helga naeratas vaid. „Ära piina end asjatute mõtetega, Robert. Mu hing on täiesti puhas!“

„Aga ei, ja tuhatkorda ei! Ma ei anna sind vabaks. Ma ei mõtlegi sellele! Pole põhjust selleks, ja mis ma sulle olen rääkinud, selle võtan ma tagasi. Meie kunst kuulub kokku. See on ju ka üks kohustus.“

„See oli, Robert, see oli. Nüüd on mul kohustus mu enese vastu.“

„On vaid üks, ühine.“

„See on juba hilja, Robert.“

Siis tõukas mees ta kõrvale ja tormas kõrvaltüppa. „Proovi ainult!“

„Robert!“ karjus Helga ja vajus ukse kõrvale põlvili. Ja pea toetatud vastu seina, nuuksus ta valjult, kuni ta nuuksed muutusid hingepõhjast kerkivaks nutuks. Ja ta nuttis, nuttis nii, nagu ta kord ühe surnu pärast oli nutnud, saatusest vintsutatud sõbra pärast seal Grubemajas. Juba kord ühe surnu pärast! Sest nüüd teadis ta: Robert Braun oli talle samuti surnud. —

Ta tõusis ja kuivatas viimased pisarad. Täna õhtul, mõtles ta rahuliku kindlusega, laulan ma Marschalli „Hadviga't“ veel kord proua Braun-Nuntiusena laval. —

Ja homme — — ?

Ja homme algan ma oma teed uuesti Helga Nuntiusena.

Ta silme ees laotusid sügisesed põllud ja aasad.

Aga ta silmist kadus kurbus ja nad muutusid uskuvateks. —

5. p e a t ü k k.

„Mu armas sõber,“ kirjutas Johanna Grube Richard Marschallile, „on nagu mingi ühendus Hamburgi ja Frankfurti vahel, sest ma elan juba mõni päev ühes Teiega ja Te sõpradega, nagu ei istuks Te mitte

seal kaugel kaubalinnas, vaid nagu pikka-aastate eest ühes Franziga üleval Grubemajas ja vaataks üle nurgelise Tina teinava Bettermanni majale. Ma kuulen Teid kõiki rääkivat: kuulen Helga Nuntiusse vaikse häält, mis alati näis tulevat nagu kaugest unistusteilmast; kuulen Franzi häält, mis oli mõlemas ilmas kodus ja mille toon kõlas nii trööstivalt, sest et ta ise juba teadis, kui trööstitult peab rändama külmanud süda läbi ärkava kevade; ja kuulen Teie häält, armas sõber, mis näis mittemõistvat, miks alati ei laulda naer vaid üliõpilaslaule. — Ma käin toas edasi-tagasi, kuulatan igaühe sõnu ja noogutan kõigile teile sõbralikult pead, kes te küll siin pole, kuid kelle kogu olemus ometi täidab selle vana toa. On nagu mingi ine sündinud neil päevil. Ja ma hakkan mõistma inimesi, kelle elu on rikas veel vanaduseni, sest et nende noorus kord oli rikas. Nii ei või siis ka mina vananeda.

„Ja Teie? Ei, ka Teie mitte. Ehkki mulle näib, et te olete osad vahetanud. Nagu oleksite Teie teel Helga Nuntiusse unistuste ilma, ja nagu oleks see Teie imelikult vaikne sõbranna vaheaajal eluhääli kuulatanud.“

„Ma ei karda Teie pärast, aga ma mõtlen tõsiselt sellele, mida kõnelesite mulle Helga Nuntiussest, ja mina, kui Teie sõbranna, ja ühtlasi ka kui naine, tundsin igast sõnast Teie muutmata armastust Helga Brauni vastu. —

„Ärge kortsutage otsaesist. Ma ei tule ju Teile moraalselt õpetust andma, ma tahan vaid, et loeksite sõbralikkust mu sõnadest. Sest ma arvan, see peaks hea olema, omada üht inimest, kellega võib vestelda nagu inimesega. Vaadake, see inimene tahaksin ma Teile olla. Ja ma olen seda ammu juba. Nii siis rääkige. Iseenesega!“

„Uks neiu seisis teie teel, ja see neiu on saanud nüüd naiseks, teise mehe naiseks. Ja teie ütlete enesele: Sellel pole tegemist midagi mu armastusega, sest armastus on iseseisev ja ei milleski rippuv. See kõlab suurelt ja on suur, kui see armastus tööpoolest on olnud loobumus — ja emalikuks muutunud.“

„Aga, armas sõber, see on armastus, millisega küll vaid naised võivad armastada. Mees ei suudaks iialgi saada üle teadmisesest, et naine, keda ta armastab, kuulub teisele, ja et tema peab käima vaikides ta kõrval, igatsusteta, soovideta. . . Ta ei suudaks ohjeldada oma häälekõla,

oma silmavaadet, ja võib olla, et ta ei tahaks seda teha. Mitte, et teha haiget sellele naisele, või teadlikult rikkuda ta rahu, vaid sellepärast, et mees alati soovib, et mitte ainult tema armastust vaid ka ta loobumust märgatakse ja mõistetakse. Ka Teie, armas sõber, ei suudaks olla Helga Brauni läheduses ilma soovita: märkaks ta seda ometi!

„Ja kui ta seda nüüd märkaks! Richard, mis siis? Usute Te tõesti, et see tähendaks Teile võitu? Oo Richard, ma tunnen ju Teid. Teie ei andestaks seda enesele iialgi, ja kõik pildid õnnelikust noorusajast oleksid purustatud. Rahulduge Helga Nuntiussega. See Helga Braun, keda Te nüüd jälle olete kohanud, on ju hoopis teine, on uus olevus Teie elus. Ärge segage neid mõlemaid üksteisega, kui Teile üldse midagi tähendavad mälestused. Kui see oleks teisiti, kui soovid oleksid Helga pool, mina oleksin esimene, kes Teile ütleks: mine ta juure ja pane oma käsi ta ümber. Siis, vaid siis! Üks Richard Marschall peab teadma, et teda vajatakse, kas siis selleks, et ta tooks enesega ühes päikest, mis mängides avab naisehinge mõistatused.

„Richard! Ärge tehke nii imestanud nägu. Ma kirjutasin seda kõike tõepoolest. Mina, Johanna Grube, üksik neiu. Aga öelge ise, kas pole see ütlemata rumal, et üks neiu, kes on juba peaaegu kolmekümne aastane, ei tohi mõelda järele asjade üle, millistest võib valjult kõneleda iga poisikene? Selles, ma arvan, peaksime olema ühel arvamisel. Me võiksime uhkemat ja vabamad olla ja vähem-valetada.

„Kui Teie end homme teatrisse minekuks valmistate, lähen mina meie Franzi kalmule, mitte kurvalt, vaid rõõmsalt, nagu ta seda armastas. — Ja ma kõnelen talle meie sõpradest, kes Hamburgis uusi pärgi võidavad, kes on üles jõudnud kunsti kõrgustele ja kes siiski on jäänud häiks, südamlikeks inimesiks. Siis tunnete ka Teie, kui palju soove Teie uuele tööle rändavad Mainist Elbeni, ja et neid soove on sama palju, kui soove Teie enesele. Sest Teie ja Te kunst on üks, kunstnik Teis on nagu inimene, ja inimene nagu kunstnik. Jumal hoidku Teile ikka selle päikeseküllase loomuse.

Johanna Grube.“

Richard Marschall pani kirja pikkamisi kokku ja pistis ta rinnatasku. Ta avas akna ja vaatas peegelduvale veeväljale.

Tore tüdruk, mõtles ta siis. See võiks teha õnnelikuks mehe. Mind kohtleb ta na-

gu ema oma last. See on õnn, sest muidu võiksin ma kõigest sellest midagi aimata. Sellegipoolest! Ma olen kadestamise väärt!—

Tund hiljem istus ta juhatuselooshis ja nägi vaid Helgat. Imestaval pilgul vaatas ta Helga Braunile, ja järsku käis tal läbi pea: kuidas ta küll mängib! Nii loomulikult, nagu polekski see mäng! Nii ei vadata ju ühelegi partnerile otsa, kellega kodus haigutades kuutkümmendkuut mängitakse. Seal! See kaisutus! Ma pole ju lollpea. Ma näen ju temas kõigest hoolimata naist. Tema naist. Ja nüüd võtab Robert Braun tuld! Pole ime. Ah, kuis see inimene ometi laulab! Nii pole ma teda veel iialgi kuulnud. Sel kelmil on hinge, seda ei aimanud ma ju varemalt sugugi. Ah ja, mõlemad peavad seda ju teadma. Nad ainult ei ütle seda, ja kannavad varjatult oma õnne! „Mida Te arvasite, härra direktor? — Ja, ja, see on alles kiiduavaldus! On neil inimesil aga käed! Mis? Ma pean kohe minema lavale!“

Seal ta juba seisis, läbi looshiukse ja kulisside lükatud, lavaäärel, vaatas segaselt ja lavavalgusest pimestatult tumedasse pealtvaatajate ruumi ja tegi paar sügavat kummardust. Siis langes eesriie mõneks sekundiks, ja ta komistas üle Brauni, kes teda juba ootas. Ja ta mõistis laulja pilku, ja haaras käe, mille see talle vastu sirutas, siis haaras veel kellegi käe, kelle Robert Braun kiirelt sinna oli kutsunud, ja kui eesriie uuesti kerkis, läks ta uuesti lavale, hoides vasakul käel Robert Brauni ja paremal proua Helga Braun-Nuntius, ja publik plaksutas tormiliselt ja need kolm tänasid üheskoos oma tihise töö tasu eest. —

See oli imelik võitlus laval, mida keegi ei aimanud, ei lauljad ega lauljannad, ei need tuhanded inimesed pealtvaatajate ruumis, ei ka Richard Marschall. Vaid kaks inimest teadsid sellest, sõnatult, aga selge mõistusega. Helga Braun laulis oma abielu luigelaulu. —

Ja Robert Braun kuulis seda, ta tundis, et naine temalt kaob, ta mõtles päevale konservatooriumis, kus ta teda oma laulu võimuga oli sundinud, ja ta vandus enesele, teda uuesti siduda. Ta koostas kõik oma kunsti relvad, ja ta hääles oli igatsus ja sundimine, ta toonis suurus ja võim, nagu ta naine seda kunagi veel polnud kuulnud; ja ta vaatas oma riiki, kus ta tuhandeid võis sundida nutma ja naerma, ja seal ei peaks tal siis võimu olema oma naise üle? Ja ta laul muutus kunsti kangelaslauluks.

Ja sellele kunstile, mis ei tunne tihkti

jumalat oma kõrval, laulis Helga Braun oma luigelaulu. Üle maalitud kulisside vaatas ta kaugeisse, üksikuisse metsadesse, kuhu varsti pidi langema valge lumi vanade, usaldatud muinasvaimude saladusliku sosina saatel; ja ta hing avanes, nagu lootaks ta käed laiaili imelikkude, õnnestavate asjade järele, milledele lapsed vastu naerataavad ja mille järele naised nutavad.

Täiesti üksi läheks ta läbi metsade, läbi vaikse lume, läbi tänavate, nii kaua, kuni ta tunneb end kodusena looduses ja inimkonna hulgas!

See oli imelik võitlus nende kahe vahel seal valgustatud laval.

Nagu kuninglikul häälel hüüdis laulja läbi oma riigi, et rahvas kummardas.

Ainult kuninganna ei kummardunud. Kuninga hääle ei tunginud enam ta kõrvu. Sest ta oli välja rännanud sellest riigist. —

Ja keegi ei teadnud sellest.

Ka mitte Richard Marschall.

See võttis neid pilke, mis jumalagajättes veel kord Robert Brauni ümbritsesid, armastusepilkudena, ja ta lahkumiselaulu, millesse ta veel kord põimis kogu oma kunsti ilu, õnnelauluna.

Ja seisis laval nende vahel ja hoidis nende käsi, kuna nad publiku ees kummardasid ja ikka jälle kummardasid. —

Direktor oli tormiliselt ta ümbert kinni võtnud ja raputas teda siia-sinna. „Tehke mulle meelega. Ärge rääkige minuga. Rääkige veel ainult nootides minuga. See oli vast alles õnnistatud kiiduavaldus! Selle tahaksime jäädvustada. Andke kogu see äriajamine minu kätte ja minge koju oma kirjutuslaua taha noote kirjutama. Teie ei tohi nüüd millelegi n. uule mõelda kui vaid oma järgmisele kompositsioonile. Kas kuullete? Mitte puhata! Seda te peate mõistma ja suutma!“ Ja ta tegi rahalugemise liigutusi. „Mida arvate teie, Braun? Selles on teil suurepärane arusaamine.“

„Hinnata pole usinust,“ vastas laulja naerdes.

„Armuline proua,“ ütles Richard Marschall ja surus Helga Brauni käed huulile, „ma tahaksin, et võiksin teid kord tänada kõige eest, millega te mind alati rõõmustate. Aga te olete ju nii rikas, et minu tänul teie silmis mingit väärtust ei või olla.“

„Kõige eest, millega ma teid alati rõõmustan . . .?“ kordas Helga. „Mis peaks see olema, kuna mina ometi midagi, mitte midagi ei tea.“

„Oo, siiski, armuline proua. Seal on ter-

ved tunnid . . . need kõlavad veel ikka minus. Aga see ei huvita teid. Ja täna mu ooperi edu, armuline proua. Iialgi, iialgi poleks ma uskunud, et teie nii täis sügavaimat, inimlikult sügavaimat tundmust võite olla. Ühes mu südamikuma tänuga pean avaldama ühe palve. Ärge olge mulle pahane.“

Helga Braun vaatas talle kaua otsa. Siis surus ta mehe kätt. „Kuidas võisite teada, mida ma ise veel ei teadnud. Ja nüüd pean ma minema garderoobi. Elage õige, õige hästi, härra Marschall!“

„Aga Helga,“ hüüdis Braun talle järele, „sa unustad vist täiesti, et Marschall täna õhtul on meie külaline? Meie sõidame nüüd kohe restorani. Direktor tuleb kaasa, kapellmeister ja mõned kolleegid. See on ju ometi niiõelda ka meie jumalagajätt.“

„Just sellepärast, Robert.“

„Just sellepärast! Andesta, see on aga imelik.“

„Ma ei või kärarikkalt jumalaga jätta.“ —

Ta ulatas direktorile, Richard Marschallile ja lõpuks oma mehele käe.

„Ela hästi! Ma sõidan koju.“

Ja siis läks ta. Riideid tugevasti oma ümber kokku tõmmates, nagu kardaks ta kulisside puudutust, sammus ta rahulikult üle lava ja kadus pimedusse. Kusagil suleti uks.

„Need naised, need naised,“ ütles direktor lühikese vaheaja järele ja patsutas Brauni õlale.

Siis tuli elu temasse.

„Ma pean oma naist vabandama,“ pööras ta Marschalli poole. „See on esimene kord, kus ta oma tujule järele annab. See on mulle nii harjumatu, et ma muud ei tea mõelda, kui et ta end tervena ei tunne.“

„Oo, ma mõistan ju täiesti, Braun. Su naine läheb eel. See pole ju miski suur küsimus.“

„Mis — ? Sa ei usu ju ometi mitte tõsiselt, et ma talle järele lähen? Ei, ei, mu armas sõber, seda ei ole. Endastmõistetavalt läheme meie restorani. Nüüd kohe.“

„Noh, siis värv ilusti maha pesta!“

„Ma ei taha teid asjata kinni pidada, härra direktor,“ ütles Richard Marschall, kui ta teatrijuhatajaga väljas seisis. Kuna ma telegrafibüroos ühe telegrammi ära annan, on Braun juba pooleldi valmis, ja siis toon ma ta kaasa.“

„Suurim tänu! Nägemiseni!“

„Nägemiseni, härra direktor!“

Aga ta ei läinud telegrafibüroosse. Ta läks ümber teatrimaja, kuni ta lavatege-

laste ruumist välja viiva ukse juure jõudis, ja surus end mõne sammu kaugusel ühte nurka.

Nagu õnnelik koolipoiss, mõtles ta, ja ootas kannatlikult Helga Brauni ilmumist, Väljusid mitmed tegelased, ja igakord tuksatas ta. Siis jäi kõik vaikseks.

Ja Richard Marschall nägi end vaimus Tinatänaval Frankfurtis Maini ääres ja ja üles vaatavat Bettermanni maja valgustatud aknale, nagu ta sageli teinud, kui ta Franz Grube juurest oli tulnud. Ja äkki tuli talle meele õhtu, mil Helga Nuntius esmakordselt konservatooriumis oli esinenud, ja kui nad kõik kolm, Grube, Braun ja tema, teda saata olid tahtnud.

Franz Grube oli teda sinna viinud, Braun oli temaga laval koos olnud, ja tema — oli teda tahtnud koju viia.

Koju viia . . .

Seal oli ta.

Tugevasti üleriideisse mässitult seisis ta hetke astmel, ja astus siis kiirel sammul tänavale. Siis kutsus ta sõiduki ja astus sellesse. Ja kui juht sõidukit pööras ja Helga akent püüdis avada, tabasid ta silmad Richard Marschalli, kes oli varjust astunud välja. Ta ei rääkinud sõnagi, tõstis vaid kübarat. Ja Helga kummardas end sõidukist välja, kahvatul, tõsisel näol, ja lehvitas talle käega.

„Saa hästi koju!“ ütles Marschall, kui sõiduk pimedusse kadus.

Oma seljataga kuulis ta samme. See oli Robert Braun, mässitud pikka mantlisse.

„On mu naine juba välja tulnud?“

„Just praegu sõitis ta koju.“

„Rääkisid sa veel temaga? Kas ta ütles midagi?“

„Ma jõudsin vaid kübarat kergitada.“

„Täna sind, et sa mind ootasid. Tule, lähme!“ Ja ta pani oma käe Marschalli käevarrele ja küsis nagu kogemata: „Ütle, kuidas ta sulle meeldib?“

„Kes?“

„Kes? Helga!“

„Su naine? Ja, armsam Braun, see on ju kõrvaline asi. Peaasi on, et ta sulle meeldib.“

„Ära ole imelik. Seal ei saa olla mingit arusaamatust. Ma arvan, kuidas ta sulle meeldib — kas sa — sa oled ju ta sõber — temaga rahul oled, tema väljanägemisega, tema meeleoluga. Sa pead ju midagi olema märganud.“

„Taeva pärast, inimene, räägi ometi selgemalt. On ta haige, või sõnelesite te ainult?“

„Mõlemad. Nii palju, kui Helga juures seda üldse võib juhtuda. Aga kui sa midagi pole märganud oma teravate silmadega, siis pole asi nii hull. Üldse: kuidas võiksidki sind minu juhtumised huvitada? Vabanda!“

Kui nad juba restorani ees seisis, ütles Braun veel: „Sa tead ju, et su ooperi kordamisel juba teised jõud tegutsevad. Ainult esietendusel võisime meie Helgaga peaosi mängida.“

„Ma tean seda, ja täna sind selle eest. Sa ei tarvitse seda kahetseda. See osa sobib sulle ülihästi ja sa laulad nagu jumal. See muretseb sulle Ameerika jaoks uut kuulsust.“

„Ja — Ameerika, see oli see. Ma taban järgmist aurikut kasutada, mis läheb. See neetud Saksamaa käib Helgale juba pööraselt närvidele. Naisenärvid! See pole midagi minule!“

„Ei, see pole midagi sinule!“

Nad astusid sisse ja Braun arvas: „Su pilge ei puuduta mind põrmugi. Igatüki on iseenesele kõige lähem, mu armas. Näiteks: kuidas oleks, kui sa ainult mulle ja Helgale õiguse annaksid Ameerikas su „Hadviga“ peaosades esineda? See ei tuleks sulle kahjuks.“

„Ma teen ainult päevaajal lepinguid.“

„Ilus, nii siis homme. Ära unusta, et see mulle palju tähendab.“

Siis suleti uks nende selja taga. —

Samal ajal jõudis Helga Braun oma korteri ukse ette. Ta käskis juhti oodata, läks kiirustamata majja ja keeras tuled põlema. Siis tõi ta käsikohvri, pakkis sellesse riided ja pesu ja sulges ta siis. Ta tegi seda kõike kindlail liigutusil, nagu oleks see juba ammu otsustatud. Siis istus ta kirjutuslaua taha. Silmipilgutamata, sama kahvatu näoga, millega ta teatri ees Richard Marschalli poole oli noogutanud, kastis ta sule tindisse ja kirjutas:

„Armas Robert! Täna lõunast saadik tead sa, et ma su naine enam olla ei taha. Ära lase mind enam kõike korrata, mis meid lahutab tänasest päevast saadik, ja ära püüa ka uurida, kas see on ainult tänasest päevast. Sest inimesed, kes on kannud ühte nime, ja on rännanud koos hea tüki teed, ei tohiks lõpuks enam üksteist häbeneda. Ma lähen sinust, sest et masulle veel vaid haige naine võiksin olla, haige selle järele, mida sa iialgi pole omanud, haige sellepärast, et kuust inimesed teeb nii tänamatuks, kuna elu ometi kaastundlikum on. Nüüd, kus ma seda olen otsus-

Hans Kann,
vanim laulupidude tegelane
ja kõigist laulupidudest osa-
võtja, suri neil päevil 83. a.
vanaduses.

tanud, ei too mind miski enam tagasi. Miks peaksid sa seda ka püüdmagi?

See on ju sullegi parem nii, sest ühes sinuga laulda ei võiks ma ealeski enam. See tähendab sulle ometi ka midagi, mu vaene Robert, vaene, sest et ma tunnen, et ma nüüd palju rikkam olen kui sina, kes sa ei taha vaadata oma ümber ja sellelabi kaotad oma elu. —

Meie ühisest varandusest ma loobun. Oma väikese pärandusega tahan alata uuesti, et elu mulle avaneks. Ja nii palun sind, anna kohe lahutuspalve sisse. Su advokaat leiab selleks juba põhjusi. Mõttele, et meie üksteisest pidasime lugu, ja et see ilus on, lahkuda üksteisest lugupidamisega südames, ja et on alandav alles siis lahkuda, kui kooselatud aastatele peab mõtlema vaid põlgusega.

Tänu sulle nende aastate eest! Täna võin ma sind veel tänada, ja mu südamlikumad soovid saavad sind su eluteel. Andesta, et ma lähen, ilma et sulle seda selgitaksin. Teen seda selleks, et me jääksime ausaks ja et meil ei tarvitseks uuesti pettuda. Mida saab öelda veel sõnadega? . . . Ma ulatan sulle oma käe ja surun sinu oma. Ela hästi, Robert!

Helga Nuntius.“

Ta sules ümbriku ja jättis kirja lauale. Siis võttis ta pakid.

Ja ta pilk peatus veel kord seintel, kus rippusid pärjad, ta kunsti tunnistajad, ja oma piltidel, mida ta nii armastas, ja mis olid ta parimad sõbrad.

„Vaesed armsad — — Viimast korda!“

Ja äkki sirutas ta end ja ütles valjult, kuna ta põskile tekkis kahvatu puna: „Ma pean jätma teid maha. Sest mul ei tohi olla enam mälestusi. Vaid veel lootused!“

Nii lahkus Helga Nuntius Robert Braunist. —

6. p e a t ü k k .

Juba varahommikul oli Richard Marschall sõitnud Elbe jõeale, et värske õhk ja pehme tuul kustutaks kõik ösise pummeldamise jäljed. Tema oli seekord jäänud väga mõõdukaks, sest imestusega oli ta märganud, et Braun, oma alatise harjumuse vastu, oli joonud šampanjeri nagu vett. Selle üle aga polnud tal aega olnud järele mõtelda. Alles kella kolme ajal oli ta jõudnud oma hotelli, peale selle kui Robert Brauni oli aidanud sõidukisse, mis viis tema otsekohe koju. —

Olles lugenud ajalehest kirjutisi oma operi üle, saatis ta telegrammi Johanna Grubele, ja tüüris siis enesele laeva, millega sõitis Blankenesesse. —

Oli ilus päikeseküllane hilissügispäev. Richard Marschall rändas ja rändas. Ta jooksis lõputuis parkides, eksis ringi põldudevahelisel teil ja rõõmustus teda ümbritseva looduse ilust.

Üksikus maavõrastemajas lõunatas ta. Siis läks ta jälle edasi. Sest ta mõtted polnud ikka veel rahunenud. Ikka veel polnud talleidnud õiget võrdlust selle Helga Brauni, kes laulis „Hadvigat“, ja selle Helga Brauni vahel, kes istus sõidukis ja noogutas talle jumalagajätuks peaga. Ja Robert Brauni metsik joomine seisis ta silme ees. Iialgi polnud ta seda valjude ettekirjutuste järele elavat isikut näinud jooma üle mõne klaasi, isegi oma õppeaastail professor Falleri juures mitte, kes ometi armastas öelda, et lauljakõri vajavat kastmist.

Kas pidi see lõputa joomine olema Braunile mingi unustusabinõu? Siis — jah, siis pidi ka Helga kirgline laul — —? Aga mispärast? Oli midagi juhtunud? Kas valmistus midagi ette? Või oli juba hilja?

Nagu mingi suruv koorem vajutas ta hinge. Kaugusest kuulis ta nagu kutset. Ta jäi seisma ja kuulatas, ja ta huuled vaotusid tugevasti kokku. Tal tuli meele, et ta seda imelikku rahutust oli tunnud juba hommikul, kui laevale oli astunud. Siis oli see värskes jõeõhus haihtunud — ja nüüd oli ta jälle siin? Nüüd? Juba tundide eest. See polnud tildse olnud ka-dunud. (Järgneb.)

Eluohus.

Rootsi kirjanik **Frank Heller.**

„Elu,“ ütles krahv Orfeo Origoni ühel õhtul septembrikuul, „ei ole võib olla mitte eriti väärtuslik, aga ta on ainus, mis meil selles suunas on. Sellepärast hoiame teda. Sellepärast kannan ma seda armi oma kaelal. Sain ta kahevõitluses Ameerikas.“

Ma istusin selle itaalia aadlikuga Monte Karlo ligidal mägestiku kõrtsis. Tee La Turbiesse lookles sealt mööda. Meie kohal seisid igavesed Alpid, all seisis Monte Karlo õhtuvalgustuses, mis koosnes purpurist, lillast ja kullast. Laual meie ees seisis pudel maaveini kahe klaasiga, millest vähemalt üks alati seisis tühjalt. Päike paisis ümmargusele pudelile ja süütas ta sise-muses rubiini kiirgavad mikrokosmid. Signor Origoni kordas:

„Ameerikas, kahevõitluses. See on hirmus maa, kultuurita, hariduseta, jäme.“

„Aga kas ta ei ole ka kahevõitluseta?“ küsisin mina.

„Mitte sugugi,“ ütles signor Origoni ja valas oma klaasi ääretasa täis. „Kas te siis veel iial pole kuulnud ameerika kahevõitlusest? Nemad duelleerivad ja on selleks isegi erilise viisi välja mõelnud, viisi, mis neid väärrib. Nad peavad kahevõitlust pil- lidega (sissevõetavate rohtudega).“

„Ahaa, nüüd mäletan. Kaks pilli karbis, üks mürgitatud ja teine süütu, kuid mõle- mad ühesugused. Juhus määrab lõpu.“

„Nii see on,“ ütles signor Origoni.

„Ainult üht ma ei taipaa. Kuidas võib pill kaelale tekitada armi?“

Kõrts, mille ees kivipingil istusime, kandis nime „Alpikütt“, ja tema sisseseade järele otsustades on need kütid sugulased oma rootsi ametivendadega, kellest luule- taja laulab, et kivi nende peapadi on. Savi- põrand, lett, kaks kivipinki ja hulk pude- leid, peale nende kõrtsinaine, kes meelde tuletab röövlite kõrtsiperenaist „Krahv Monte Kristus“. Aga väljavaade imeilus ja vein punane, tuline Vin du Var. Signor Origoni võttis veel hea lonksu, enne kui ütles:

„Elu on minu vastu olnud kare ja ma võin öelda nagu vana austria keiser, mulle pole midagi tundmatu. Milliseid ameteid ma kõik olen pidanud! Dio mio! Olin kru- piir mängupörgutes, kus isegi peremees imestas, et mind iga õhtu surnuks ei löö- dud! Olen olnud ka baaris napsuandja.

Aga kõige hullem amet, mis saatus mulle kaela määris, oli see, et pidin dr. White juures olema assistendiks. Onnetu arusaamatus minu kodumaa ametikohtadega, kiire reis esimese laevaga, mis teele läks — ja te leidsite minu New Orleansist hirmsa kuumuse käes, neegrite, ameeriklaste ja katkubatsillide keskelt, kellest ma ei tea öelda, kes neist kõige hullemad olid. Dio mio! Dio mio! Nädala pärast karjus mu kõht näljas, mu kõri oli jänus kuiv, kõik mu kõlblised põhimõtted olid hajunud, ja siis helistasin ma Peacock Streetil ühe maja uksekella. Miks? Samal hommikul olin lugenud ajalehest kuulutust:

„Vajatakse arstile assistenti. Dr. White, eriarst kõhuhaigustele, Peacock Street 19.“

Mul polnud arstiametist aimugi. Nii siis võisin paljude inimeste elu saata ohusse, kui sain selle koha. Kas see äratas minus kartust? Ei, sest kui ma selle koha sain, päästsin vähemalt ühe inimese elu — oma elu. Kas mäletate, mis teile ütlesin: elu

Vanemate lemmik.

pole eriti väärtuslik, aga ta on ainus, mis meil selles suunas on, ja sellepärast hoia me seda. Ma helistasin dr. Whitele.

Dio mio, milline mees, signor! Siledaks aetud lõug, terav nina, surnukahvatu, juuksed üle pea kammitud ja külma, läbitungiva pilguga näis ta kehastavat oma hirmsat rahvast. Ta silmitses mind ja ütles:

„Teie põete rasket maohaigust. Oli viimane aeg siia tulla!“

Tõsi küll, mul oli maohaigus, nimelt nälg. Ma teatasin talle seda ja ütlesin:

„Soovin teie juurde saada assistendiks.“

„Ahaa! Olete õppinud arstiteadust?“

„Signor,“ ütlesin ma, „professor Bonachi Roomas nimetas mind oma parimaks õpilaseks ja professor Portughase Naapolis ütles, sellist kätt kui minu käsi ei olla ta veel kunagi näinud.“

See kõik oli tõsi. Aga mis ma ei ütelnud, oli, et esimene neist õpetlastest mind õpetas kaarte mängima ja teine relvu tarvitama, ei kumbki aga arstiteaduses. Nii olin saanud kaardimängus ja relvade tarvitamises meistriks. Ameerika arst põrnitas mind kortsus kulmel.

„Kardan, et te mulle ei sobi,“ ütles ta. Ma kahvatusin.

„Aga mispärast, signor?“

„Vana Ilma arstide meetodid lähevad meie meetodidest lahku,“ vastas ta külmalt. „Jumalaga!“

Ma nägin end jälle tänaval hirmsas kuumuses, neegrite, ameeriklaste ja katkubatsillide hulgas; kõri kuiv, kõht tühi. Nii ei tohtinud asi minna!

Hädas tuli mulle päästev mõte. Miks ei pidanud ta mind võtma? Ma nägin ta külmi silmi, jultunud nägu ja suud. Leidus vaid üks seletus: ta uskus, et olen tõesti arst. Ta kartis, et tean liig palju. Ma naeratasin nagu kobra naeratab latsutaja maole, ja ütlesin:

„Ärge kartke, doktor! Usun, et meetodid, mis mulle professorid Portughese ja Bonachi on õpetanud, sarnanevad meetodidele, mis teiegi tarvitate. Tahan olla odav. Sada dollarit kuus.“

Ta vaatas minust läbi. Ma tegin oma sisemuse mustaks kui põrgu. Tema oli rahul ja ütles:

„Sada dollarit! Olete hull! Nelikümmend!“

„Kaheksakümmend viis,“ ütlesin mina.

„Mõtelge, olen välismaalane, ei tunne kedagi New Orleansis. Paremat meest te ei leia.“

„Hea küll, kuuskümmend,“ ütles tema. „Teenistus ei ole raske.“

„Võib olla kehalikult, aga eetiliselt,“ vastasin ma. „Te teate, assistent vastutab ühes arstiga. Seitsekümmendviis.“

„All right! Kas võite kohe alata?“

„Niipea kui olen oma kõhtu kosutanud,“ ütlesin. „Kas annate mulle ühe dollari eina jaoks?“

Esimesest hetkest saadik oli mulle selge, et dr. White oli petis ja soolapuhuja, ent päev möödus päeva järele, töendamata minu kahtlust. Iga päev oli mul sama teenistus. Patsiente tuli palju, mehi ja naisi, ja külastus möödus alati ühel ja samal viisil.

Oli tulija naine, siis palus doktor White teda viisakalt operatsioonistmele istuda. Ta silmitses patsienti ja ütles:

„Önn, et olete minu kuulutust lugenud. Kui te veel oleksite viivitanud, oleks teie näovärv igavesti olnud kadunud.“

Seda kuulutust olin ma ise lugenud. See oli nagu kõik teisedki kuulutused seal hirmsal maal.

„Kas olete terve? Ei.“

„Te olete „närviline“! — Magate halvasti! Leiate oma elu olevat huvitusetu!“

Olete haige!

Kõigi haiguste jaoks on oma abinõu.

See on seletus, mis Hippokratase 2000 aasta eest on annud. See on seletus, mida dr. White, Peacock Street 19, valmis on täna andma.“

Viimastel päevadel olin kuulutuse lõpult veel leidnud:

„See on seletus, mis Hippokratase 2000 aasta eest andis. On seletus, mis professor Bonachi Euroopale annab. On seletus, mis dr. White, Peacock Street 19, täna valmis on teile andma.“

Asi, mis mind selle kuulutuse juures huvitas, kuigi temas ei leidunud midagi kriminaalset, oli, et professor Bonachi nimi öieti oli kirjutatud.

Naispatsient pomises:

„Tõsi küll, olen närviline ja tihti on mulle kõik vastik. Aga mis haigus mul on, härra doktor?“

Dr. White vastas pikkamisi:

„Armuline, kas lubate, et räägin avameelselt?“

Patsient kahvatas, varises kokku ja oli minestamas. Mõnikord kogeles ta dr. White küsimusele jah, mõnikord oli ta sellekski nõrk. Sel hetkel oli minu kohus, valge mantel ümber, nõust, mis dr. White igal hommikul täitis, klaasiga vett tuua. Patsient jõi klaasi kramplikult tühjaks. Dr. White

uuris patsienti mitmesuguste suurendus-
klaasidega ja see uurimine kestis seda
kauemini, mida noorem ja ilusam patsient
oli. Lõpul ütles ta :

„Armuline preili, võin teid rahustada.
Teil ei ole haigust, mida kartsin, ja see on
nimelt tetanus abstractus. Usun, et võin
teile kindlasti ütelda, et teil on vaid rentri-
culosis effetus. Kui peaksite lähemal
päevil märkama peapööritist, väsimust ja —
hm — korratust seedimisorganides, siis
palun mitte viivitada, vaid kohe siia tulla.
Sel puhul peame ravi kohe algama. See
tähendab, kui ennast tahate minul lasta
arstida.“

Ta naeratas. Ja kaks tosinat korda imet-
lesin ma päeval seda naeratust, See oli nii
kütkestav kui latsutajal maol, kes näeb
kana. Patsient vaatles teda hüpnotiseerituna.

„O — on see kardetav, härra doktor?
Ütelge! Olge avameelne! On see kardetav?“

Dr. White silmitses teda läbitungivalt.

„Võib kardetavaks saada, kui te ennast
ei lase asjatundjal ravida.“

Naispatsient lahkus, ja kui juhus tahtis,
tuli meespatsiendi kätte kord. Selle juures
oli esinemine jälle teistsugune. Harilikult
olid dr. White esimesed sõnad samad kui
daamide juures.

„Teie olete haige, teie kõht pole korras.
Sellepärast hakkab teie nina muutuma pu-
naseks.“

Patsiendid ei katsunud iial viimase tõen-
duse vastu protestida. Dr. White ütles :

„On tarvis läbi vaadata. Olge nii lahke
ja võtke see ümber.“

Ta andis patsiendile gummimantli, mil-
lele see tarretult vahtis.

„Mis ma sellega teen?“

„Võtate ümber. Pumpan teie kõhu tüh-
jaks, ja siis on vaja teie riideid hoida.“

Nüüd tuli kaks asja. Mõnikord oli pat-
sient närviline ja ei võtnud mantlit ümber.
Siis vaadati ta läbi nagu daamid. Mõnikord
oli mees käbe ja võttis mantli ümber. Siis
algas minu kõige hirmsam kohus. Pidin
gummitoru talle kõrisse pistma — milline
töö, dio mio! Madonna santissime! Olen
näinud Fontana di Trevit, olen sõitnud üle
Atlandi ookeani, aga mis oli see kõik selle
vastu! Viimaks oli kõik mööda ja vaene
patsient istus ning vahtis tarretult oma ette
otse surnud silmadega. Sel hetkel oli minu
kohus tulla klaasiga, mille täitsin mingi-
sugusest pudelist. Selles pudelis oli konjak
ja iial pole ma inimlikul näol näinud suu-
remat tänumeelt kui patsiendi rohekal näol,
kui ta märkas, mis klaasis oli. Ei iialgi.

Mõnikord võttis ta veel teise klaasi, sest
dr. White polnud ses suhtes ilne, ja kui
patsient pisut aega oli istunud, sai ta jälle
rääkida.

„Noh, härra doktor? Mis on tulemus?“

Ta vaatas kõõrdi gummimantlile.

Dr. White, kes teda vahepeal oma suu-
rendusklaasidega vaadelnud, naeratas oma
vaesele ohvrile jälle latsutaja mao naera-
tusega vastu.

„Võin teid rahustada,“ ütles ta. „Kartsin,
et teil on tetanus abstractus. Diagnoos on
raske, kuid nüüd arvan võivat ütelda, et
teil on rentriculosis effetus. Kui märkate
lähemal päevil peapööritamist, väsimust ja
— hm — seedimise organide riket, siis
palun mitte viivitada, vaid kohe siia tulla.
Siis tuleb kohe hakata ravimist. See tähen-
dab kui tahate, et mina teid ravitsen.“

Patsient silmitses gummitoru, mis nagu
teine latsutaja madu dr. White kõrval rip-
pus.

„Mitte, kui mind sellega arstite.“

Dr. White naeratas kolmandat latsutaja
mao naeratust.

„Seda ärge kartke. Ravimine sünnib vaid
rohuga. Täna, viis dollarit esimene kord,
elage hästi!“

Sellised olid ordinatsioonid dr. White
juures. Kõige hiljem kolmandal päeval jook-
sid patsiendid doktori juurde, näost väsi-
musest ja hirmust kahvatud, ja teatasid, et
tal oma diagnoosiga on õigus olnud. Nad
olid tundnud peapööritist ja väsimust ja
nende seedimiseorganid olid olnud väga
rahutud. Dr. White noogutas pead ja andis
neile pillisid. Pillid olid ta enese töö. Karbi-
täis maksis viis dollarit, aga ise ütles ette,
et neid vähemalt kolm vaja läheb. Kuid
ärgu kardetagu, veel keegi ei olla neid üle
kolme karbi vajanud. Teisel ja kolmandal
korral maksvat karbitäis kolm dollarit.
„Täna, elage hästi!“

Ma murdsin kõige nähta üle pead, kuid
ei leidnud midagi kuritahtlikku. Ma ei
kahelnud hetketki, et minu peremees kelm
oli, aga milles seisis ta kelmuse meetod?
Patsiendid paranesid ta pillidest, vähemalt
kolmanda karbi järele olid nad terved. Mis
pidin ma uskuma? Seda ma ei teadnud.

Kuu aja pärast tuli dr. White minu juurde
ja ütles :

„Minu praksis areneb. Teen teile ettepa-
neku.“

„Hea küll,“ vastasin ma kõrvu teritades.

„Ma ei vaja teid assistendina, teie võite
mulle teisel kombel kasulikum olla.“

„Väga hea.“

„Olen teinud otsuse. Ma sean veel ühe teise ordinatsioonitoa sisse ja teie ordineerite seal nagu mina.“

„Aga minul pole ju maohaigustest aimugi,“ ütlesin. „Tõsi küll, olin professor Bonachi armsam õpilane, aga tema eriala olid vaimuhaigused.“

„Mu härra,“ ütles dr. White, „pidage meeles, mis Hippokratas 2000 aasta eest on ütelnud: kõigil haigustel on sama juur. Järelikult tuleb neid ühteviisi ravida. Teie olete näinud minu ravimist; selle järele peate tegutsema.“

„Aga,“ vastasin ma, „mina ei julge tõendada, kas tegemist on tetanus abstractusega või ainult reatriculosis effectusega. Kui ma teid valesti pole mõistnud, on esimene haigus kardetav, teist aga võib pillidega arstida. Kuidas võin oma südametunnistuse ees vastutada, kui kord haigusega eksiks?“

„Pole viga,“ vastas dr. White. „Saate kuul 25 dollarit eriti.“

„Mu härra!“ hüüdsin ma hoiatavalt.

„25 dollarit, mitte sentigi rohkem.“

„Mu härra, ma ei mõista, kuidas te —“

„Well, 40; aga ma suren enne kui rohkem luban.“

„Mu härra,“ ütlesin ma ja silmitsesin teda, „eeldades, et ma teie ettepaneku vastu võtan, kui see mu südametunnistuse vastu ei käi, siis pole ma enam teie assistent, vaid olen teie kompanjon. Ja sellele tuleb kuul maksta vähemalt 150 dollarit, kuna ju ise teenite vähemalt 3000. Rohkem ma ei räägi, see ärritab mind!“

„Peaksite enda valida laskma senatisse,“ ütles ta. „Seks olete sündinud. Well, silmas pidades teie meditsiinilist südametunnistust olen nõus teile 150 dollarit maksma, aga ärge kujutlege, et suudate minult enam välja pressida, 150 dollarit — mis?“

Ma silmitsesin teda usaldavalt.

„Olgu nii!“

Mõni päev hiljem algasin ma oma tööd dr. White kompanjonina. Enne olime üheskoos minu ordinatsiooni vormi läbi võtnud. Olin tema juures selle kuu aja jooksul umbes viiesaja ordinatsiooni juures assisteerinud ja formular oli mul peas. Dr. White oli minuga rahul ja ütles, ärgu ma oma eeskava iialgi muutku. Ma isegi olin rahul, sest nüüd, mil ta tegevust iseseisvalt tohtisin jälgendada, ei võinud mul raske olla mõnda kuritegelist punkti leida. Ja kui ma selle olin leidnud, siis ei tohtinud need enam olla 150 dollarit, mis see kelm mulle maksis

— kui ta üldse suutis mind vaikima sundida. —

Seda töötasin enesele ja kaks nädalat toiminis ma sentigi targemaks saamata. Inimesed tulid, ma silmitsesin neid, tegin diagnoosi, nentisin pikkamisi, et neil oli reatriculosis effectus ja mitte tetanus abstractus nagu eslotsa kartsin. Kahe päeva pärast tulid nad tagasi, valged kui lina, ja ütlesid, mul olla õigus; mina andsin neile dr. White pillid ja nad paranesid. See oli kõik. Kuidas võisin siis dr. Whitet politseiga ähvardada? Midagi. Siis, ühel ilusal päeval, tuli tema, keegi neiu; mina kaotasin koha ja võitlesin oma ainsa ameerika duelli. Dio mio, Dio mio!

Ah, see neiu oli blond ja sale ja tal olid silmad, mustad kui itaalia öö. Ma saatsin ta ordinatsioonituppa ja silmitsesin teda tarretult ja uskumatult, kuidas võis ta kõhuhaige olla. Aga kohus kutsus. Ma palusin teda istet võtta, silmitsesin teda läbitungivalt ja ütlesin:

„Teie tulete sellepärast, et te silmaalused on sinised?“

„Mis te ütlete?“

„Teie kannatate unepuudust.“

„Pole aimugi.“

Ta silmad muutusid ikka mustemaks ja mustemaks ja ma valasin klaasi vett, enne kui ütlesin nagu White:

„Teie leiate elu olevat huvituseta. Wististi peaksin rängasti eksima, kui teil ei ole tetanus abstractus.“

Ta vajus istmele ja hetkeks kadus ta silmist sammetvalgus. Siis hakkas ta naerma — see oli kõlav kui gitarrimäng.

„Ah nii?“ ütles ta. „Aga te eksite. Mina ei ole patsient. Olen õmbleja ja tulin proua White juurde arvega. Arvasin, et teie olete ta majavalitseja.“

Olin nii kohmetu, et tema jaoks valmis valatud vee ära jõin. Tõsi, kuritegelisel Whitel oli proua, jääkülma, vali proua, milleks kõik sinise maa naised muutuvad, kui abielluvad. Ma silmitsesin noort mustade silmadega neitut unistavalt ja ütlesin:

„Majavalitseja ma ei ole. Olen dr. White abiline ja minu nimi on . . .“

„Pole tähtis. Juhatage mu mrs. White juurde.“

„Mu preili, te olete mind joovastanud, pean . . .“

„Kas siit uksest?“

„Mu preili . . .“

(Järgneb)

Malta jok.

Saksa kirjanik **Evald Banse.**

Ma jäin jahmatudes seisma. Aurik „Jalova“ välimus oli kole. Must värv rippus vaid helbetena tema välisnahal — muidu oli kõik punane, tume, räpane punane.

Juba sellelt kauguselt võisin ma näha — laevalael mustust. Lähemale jõudes nägin, et päästepaadil, mis bakpardal seisis, oli külge lössi löödud.

Hm — selles prügiämbris Maltasse sõita?

Kahetsesin, et sõiduhinna olin juba tasunud. Vististi ei maksa nad mulle paratki tagasi — need härrad ametnikud selles türgi laevaseltsis.

Vankumise hetkel tuli laevast hirmus vile. Mõned türklased ja araablased, kes Galata kaldal konutasid, näisid seda võtvat laevalemineku kutsena ja lähenesid.

Nii läksin minagi laevale, kus mind greeka kelner, rasvaplekkidega varustatud rätik käes, hirvitades vastu võttis.

Igatahes oli mul oma kajut, sest kõik teised reisijad sõitsid teises ja kolmandas klassis.

Kuid ärasõiduni oli veel mitu tundi aega.

Viimaks tõusis keegi inimene, kel rohelised sammettuhvlid jalas, sillale — see oli kapten Ali Effendi, türklane Smürnast.

Lähemal päevil arenes selle Levanteauriku lael harilik elu. Eeslaevas ammusid veised, lael keetsid pärismaalased oma putru ja naised käisid kaetud nägudega.

Kolm korda päevas kaeti mulle kajutis söögilaud. Kuna ma sõin, istusid kõiksugu uudishimulised seina ääres sohval; jalad keha all, valvasid nad iga minu liigutust.

Nõnda olime päikeses ja sinas läbi Agei mere ujunud, värvikalt hiilgavad saared vahetumalt silmade ees, ilusamad maastikud, mida laevamees võib soovida.

Kui möödusime Kreetaa saarest, muutus ilm äkki. Meri muutus roheliseks ja valgeks, mustad pilvepallid liikusid tema kohal, ja kõik vahtijad kadusid kajutist.

Mitu päeva paisati meid siia ja sinna. Oleksime pidanud juba ammu jõudma Maltasse, sest torm ei olnud sugugi raske. See oli viisakas torm, mis laineid lühidalt oma ees lükkas, nagu see selles väikeses meres tema viis on.

Kui juba kaheksa päeva teel olime, läks asi mulle igavaks, ja ma küsisin kaptenilt:

„Ütelge mulle, effendi, millal me õieti Maltasse jõuame?“

„Homme, kui Jumal tahab,“ vastas temagi, „meri on meile vastu, aga õhk on härradele reisijatele hea. Teil, teie ei ole merehaige, pole põhjust kärsituks saada.“

Ei võinud salata — kui olin üleval laevalael, hingasin värsket õhku, aga all kajutis ja kambris — prrr! Peale selle olin öösel leidnud lutikapesa ja kollane greeka vein, mis oli nii raske ja magus, pidi olema lõppemas.

Jälle kolm päeva hiljem märkasid ma, et kapten sillalt vaevalt veel alla tuli. Ta näis asja väga tõsisena võtvat, ehkki ilm oli paranenud. Enne lõunasöömist juhtus, et üks araablane, keda ma juba Tripolises olin näinud, minult tükikest leiba palus.

Kui ma talle imestades otsa vaatasin, ohkas ja ahastas ta: „Vaata, me võtsime nädalaks kaasa leiba ja sibulaid ja õli, kuid nüüd sõidame varsti juba kaks nädalat. On see siis ime, et meie nüüd nälga kannatame?“

„Sul on õigus, o Muhamed,“ oli minu vastus. „Minagi imestan, et me paigast ei pääse. Millest see tulla võib?“

„Tead, härra,“ ta hääli muutus sosinaks, „madrused ütlevad, effendi ei ollagi õige kapten. Tema olla olnud saapapuhastaja Stambuli uue silla juures ja võitnud enesele ühe suure pasha poolehoiu — võid isegi arvata millega.“ Ta silmitses mind silmipilutades. „Meie kõik arvame, et sina peaksid laeva juhtimise võtma oma kätte. Sina oskad seda kahtlemata temast paremini.“

Ma naersin valjusti selle lihtsa hommiku-maalase lapseliku usalduse üle meie tõe vastu.

„Aga mina polegi meremees,“ vaidlesin ma.

„Ei ole? Ah, küll sa juba oskad!“

„Kuule, Muhamed, millesse sa mind kihutad, on mäss — ei midagi muud kui mäss — ja selle eest on määratud suur karistus. Mööndan ju, iga merekoonus vaatab sellele, just sellele loole hoopis teisiti, kuid paha on see ometi. Muide — ma räägin temaga — pärast söömist.“

„Tee seda, härra, meie aitame sind!“

Pärast lõunat oli mul kapteniga järgmine jutt.

„Ali Effendi, kus me nüüd õieti sõidame?“

„Malta lähedal, Effendim.“

„Nii — siis jõuame küll õhtuks Grand Harbouri?“

Ta lükkas fessi ettepoole, nii et tutt tal näo ees tolknes, ja sügas kukalt:

„See on selline asi, Effendim. Pimedas on raske sadamasuud leida.“

„Kui midagi muud pole — leidub ju lootse.“

„See maksab palju raha,“ tõrjus tema.

„Hm — ütlege, milline laiuse ja pikkusekraad meil täna lõunaajal oli?“

„Laiuse- ja pikkusekraad, Effendim?“

Ma märkasin selgesti tema kohmetust!

„Nojah,“ naeratasin ma, „iga laevamees toimetab ju ometi mõõtmist. Veel ju kilomeetriposte ei ole.“

„Seep see on, Effendim,“ ütles tema agarasti. „Kilomeetripostid — jah, need puuduvad siin igal pool.“ Ta heitis härda pilgu laiule sädelavale merepinnale. „Jah, kui oleksime juba nii kaugel. Miks ei leiuta teie, kristlased, sellist viisi?“

Ta ütles seda vaikse, ent märgatava etteheittega. Peaaegu oleksime häbi tundnud euroopa meresõiduriikide suhtes; nii aga tundsin ma selles hommikumaaalaste pimedat usaldust meie ülekaidavusse. Rahulikult ütlesin ma:

„See oleks väga — väga mugav asi. Seni aga peate ennast aitama mõõtmisega. Mis kraadid olid meil siis täna?“

Ta räpanekollane näonahk muutus halliks.

„Tõtt öelda,“ pomises ta, „mina ei mõõtnud seda. Päike polnud küllalt selge.“

„Nii? Kummaline, ta paistab ju ometi päris heledasti. Noh — ja eile?“

„Ka mitte.“

„Ja tunaeile?“

„Niisama.“

„Ali Effendi, ma usun, te pole seda üldse Konstantinopolist saadik teinud. Tunnistage aga!“

Nüüd, mil see kõik päevavalgele tulnud, hingas ta vabamini:

„Jumala eest, Effendim, selle oleme jättnud tegemata. Allah juhib meid kuhu tahab. Mis võime tema tahte vastu parata? Eks ole, seda peab isegi kristlane õigeaks tunnistama?“

Ma ei jõudnud enam naeru pidada. Viimaks ägasin ma: „Aga kui me nüüd kogu suve siin Vahemeres ringi sõidame, mis siis?“

Ta laotas käsi ja tõmbas pea õlgade vahele:

„Siis on see Jumala tahtmine!“

Nüüd sain ma pahaseks: „Nii? Aga minu tahtmine see ei ole!“

Ta silmitses mind oma kuulümmarguste silmadega hirmsasti ehmunult. Kogu ta elutarkus näis sel hetkel hukkuvat. Sellepärast ütlesin lepitaval toonil:

„Kuulge, Effendi, minul on mõõtmisest pisut aimu. Lubage, et võtan sekstandi, ehk saan hakkama.“

Temal oli üleni võitev naeratus:

„Aga meelsasti, Effendim. Astuge kaardimajja ja vaadake!“

Sees avas ta laeka. Ma kummardasin ja nägin — vana sekstandi jäänuised.

„Noh, sellega muidugi —“ venitasin ma.

„Eks ole, Effendim,“ naeris ta rõõmsasti, „sellega ei saa Allah otsuse vastu midagi parata? Ei, ei!“

Näis, nagu oleks ta suure võidu saavutanud.

„Ja kronomeeter?“ manitsesin mina.

Ta nägu läks jälle pilve, kui ta sosis-
tas:

„See oli meil küll. Aga te teate ju, kuidas meil lood on. Mina ei olnud kuus kuud saanud palka, naised ja lapsed aga kisen-
dasid näljas. Lapsed on ju alles väikesed —
vaadake, nii väikesed!“

Ta kummardas ja hoidis käed plangu kohal.

„Noh, ja —?“ aitasin ma teda edasi.

„Siis müüsin ta ära. Allah nimel, see ei tähendanud palju, sest ta oli vana ja ma ei tarvitanud teda iial.“

Ma silmitsesin teda pead raputades. Veel iial ei olnud mulle hommikumaaalase abitus ja rippuvus nii selgesti silma paistnud kui sellel türki aurikul. Mina, kui mittemere-
mees, arvasin nende instrumentide abil teed leida, tema, kui meremees, ei saanud nendega ega nendeta hakkama.

Ma äratasin enese mõtetest.

„Aga mis te siis mõtlete teha? Nii see ometi edasi ei lähe.“

„Ma otsin vahetpidamatult mõnda võõrast laeva,“ naeratas ta kavalasti. „See on kõige parem. See juhatab mulle siis teed.“

Minagi vaatasin hoolega ringi, aga ai-
nustki laeva polnud näha.

„Arvatavasti oleme sattunud kohta, mis laevateedest kaugel seisab,“ ütlesin ma. „Ali Effendi, ma usun, me sõidame juba päevade kaupa ringi.“

Tema noogutas murelikult pead. Ja mina andsin talle nüüd nõu:

„Teate, võtke edela suund ja pöörake iga tund üks joon lõuna poole — siis peab meile kunagi kord silma paistma Aafrika

rand. Siis võtame lääne suuna ja sõuame lõpuks mõnesse sadamasse, kust teed edasi küsime. Mina tunnen seda asja pisut.“

Tema oli kohe võidetud: „Suurepärane, Effendim, nii teeme — ja kui ka jõuame kuni Aleksandriasse.“

„See asub aga idas,“ naersin ma. „Meie aga purjetame lääne poole.“

„Mis sellest, mis sellest,“ tõrjus ta. „Kord jõuame tingimata sadamasse.“

Ta andis tüürimehele tarviliku käsu.

Järgmisel hommikul ei näinud ma ikka veel maad. Kuid pisut aega enne söömist kutsus kapten minu sillale: „Effendim, võtke oma klaas, seal ees on näha suitsu!“

Tõsi, põhjas lookles ühe auriku must suitsuriba mere kohal.

„Võtsin selle peale juba kursi,“ ütles ta agaralt. Ali Effendi otse tantsis rõõmus. „Hihi, tema peab meile juhatust andma, peab, eks ole nii, Effendim?“

Ta oli jälle üha rõõm ja võit.

„Seda ta vististi ka teeb.“ Ma rääkisin tagasihoidlikult; tema ei pidanud arvama, et tal rõõmuks põhjust oli.

Tunni pärast lähenesime võõrale laevale. Selle kapten mõirgas läbi megafoni: „Laius ja pikkus? Misjaoks vajate seda? Olete 70 meremiili Aleksandriast edela pool.“

„Kus me oleme?“

„Aleksandria ees. Kui mulle järgnete, jõua-

te magades sinna. Teie kompass on vist küll purjus?“

Mina hakkasin valjusti naerma. Türklane aga hüüdis:

„Viisakas ta küll ei ole, aga seletuse andis ta ometi. No jah, sultani plagu oli ju mastis.“

Me sõitsime siis selle kaubauriku kannul.

Pärast lõunat jooksi Aleksandria sadamasse. Kapten riietus teise ülikonda ja tegi enda äkki väga tõsiseks. Araabia loots, kes oli aurikule tulnud, imestas lugude üle, mis kuulis. Mina pakkisin oma asjad.

Kui viimaks seisma jäime, läksin kapteni jnurde.

„Kas tahate meist juba lahkuda?“ küsis ta imestades. „Teil on ju sõiduraha Maltani makstud.“

„Maltani!“ ohkasin ma. „Malta? Parem vaatlen kord Egiptust. Olen oma raha eest juba enam saanud kui küllalt.“

Tema sai õige elavaks:

„Ja jah, Malta. Olen alati ütelnud ja tahan seda nüüd ka oma seltsile telegrafeerida: Malta jok — Maltat ei ole! Mina teda ei leidnud, sest ei teda lihtsalt ei olegi. Malta jok! Ma sõidan Kuldsarvele tagasi!“

„Piki randa — loodetavasti, Effendi. Teie päev olgu õnnelik.“

„Samuti teie päev, Effendim!“

Sonetid Haapsalust.

Jakob Liiv.

I.

Sind olen jälle korraks külastanud,
sa Haapsalu, linn Eestis ilus, väike.
Siit valudele vaigistust ma saanud,
mind kosutab su muda, õhk ja päike.

Siin olen ennast palju värskendanud
ja nagu uuendanud teid ja käike,
mu vaim kui puu, mis uusi okse a'anud,
silm omandanud jälle valge läike.

Et lahel paate näen, kus noorus sõudmas,
kust kuulduh naeru, laulu, rõõmuhuiget
ja pilgud ajamas on armu juffu.

Sealf mõned paadid juba randa jõudmas,
kuid kaugel purjekad kui valged luiged,
need viivad õnnelikke õhtu-uffu.

Varemetel.

Kord oli, Haapsalu, su suurim uhkus
loss, mis siit paistis üle maa ja mere,
kui orgiafel prässis püha pere
ja mõnigi ehk tundis hinge valu . . .

Kus on see vagameeste uhke falu,
mis hoidis hirmul rahva hinge, vere?
Nüüd on ta nagu raisa kondikere.
Ta müüri aukes akkidel on puhkus . . .

Mu vaimust mõõduvad siin kauged ajad,
kõik endne au ja hiilgus lausa varu,
mis otsib varju rohelisest raamist.

Siin kõnelevad sellest aastasajad,
kuis võimuriismeid närib saatus kare,
kuid muinasjuff jääb seisma Valgest daamist.

Haapsalus, 16. VII. 32,

Jmetegu.

Valev Uihopuu jutustus.

Tütarlaps istus laua ääres, heledad juuksed kammitud kahelepoole, nõrgad valged käed hoidsid kehakat piiblit. Läbi akna, valgete kardinade vahelt, langes päike lauale, pannes särama piibli kullatud ääri. Väike tuba oli pühapäevaselt puhas, akendel valged kardinad, aknalaual lilled, lauallina ja veekaraff, seintel lihtsad pildid — see oli puhtam kui talutared tavaliselt.

Tütarlapse kõrval istus ta ema, nägu teravjooneline ja kõhn, kuid nii kortsulisenagi veel näides ilus. Väledasti helkisid sukavardad ta näppude vahel.

Tütarlaps luges veerides:

„Ja kui Jeesus sealt eemale läks, käis tema järel pime, kes kisendas ja ütles: Taaveti poeg, heida armu minu peale.

Ja Jeesus ütles temale: Kas sina usud,

et mina seda võin teha? Tema ütles Jeesusele: Küll Issand.

Siis puutus Jeesus ta silmade külge ja ütles: Sündigu su usu järele.

Ja tema silmad said lahti.“

Tütarlaps katkestas lugemise, ema jäi pingutatult kuulama. Õuel haukus koer, eemalt kuuldus vankri müra.

„Vist tuleb isa,“ lausus tütarlaps väsinult. Ema ei vastanud. Siis küsis tütarlaps arglikult emale piiludes:

„Miks isa su'ga alati pahandab, kui ta purjus on!“

„Viin teeb inimesed sarnaseiks,“ lausus ema.

Peaaegu kindel on tütarlaps selles, et isa ka täna joobnult koju tuleb. Veidi ärevaks tegi see. Ka ema vaikimises ja selles, kuidas ta kuulatas iga koera haugatust õuel, peitus rahutust. Kuid mitte üksi viin ei teinud isa hõelaks, sedagi aimas tütarlaps. Kainelt ei tülitse nud ta küll iial, ei lausunud ainustki halba sõna. Ometi oli selles midagi sunnitud, võõrast ja piinlikku. Iial ei rääkinud ta emale midagi vastu, oli vaikne ja jaatav, veidi kurb või rõhutud. Võib olla häbeneb joomist ja purjuspäiseid tülisid emaga, mõtles vahel tütarlaps. Toores ja metsik oli isa joobnult, söimas, vandus ja ähvardas.

Juba jõudis vanker õuele. Hales riides mees hüppas vankrilt. Hobust lahti rakedades vaarus ta ja pidi end toetama. Vabastas looga, laskis aisad kolinal maha langeda, viis hobuse talli ja hakkas toa poole koperdama.

Viha ja ägedusega südames virutas ta koja ukse enese taga kinni. Nagu mahatallatud tundis ta oma elu. Kuidas tegi viin kõik suureks ja võimsaks, kannatused ja pahameele, valu peaaegu magusaks vihkamiseks! Millise õnnega südames oli ta naitunud, millise rõõmuga alanud uut elujärku! Seda kibedust nüüd ei uhtunud aastadki südamest, millise sai, nähes, et maitstud õnn, tuntud rõõm rajanes pettusel. Naine sünnitas tütre enne kui seda tohtis loota, ja kui hiljem enam teisi lapsi ei sündinud, oli talle selge, et see tütar tema oma polnud, vaid pärit oli sealt, kust ta naise kosis — mõisast. Mõisast, kus naine oli olnud kõõgitudrukuks — sakste käperdatav, härrade narrida, nagu see enam

New-Yorgi raekoda.

vähem selge oli. Et seda teadis kogu ümb-
 rus, mõistis võibolla ennem kui tema ise,
 seda valusam oli löök. Elu oli raisatud,
 tuhmunud, läbi. Parata polnud midagi.
 Ainult kahju oli ilusaist tundeist, häist
 mõtteist. Polnud selles nii suur viga, et
 naisel oli tütar, oleks naitunud ka seda
 teades. Leppiski kõige alguses, ei teinud
 riidu, vaatamata valutavale südamele. Kuid
 pikkamisi sõi see rindu, rõhus südant tead-
 mine, et kõik ta head mõtted olid tüs-
 satud, otsekuul raisatud tundis parema osa ene-
 sest. Ei kadunud see tunne ajaga, aastad
 aina süvendasid seda. Nagu süüdlasena
 tundis end inimeste ees, kuigi sest enam
 palju juttu ei tehtud — külaudiste päeva-
 kord uuenes. Nägi, kuidas nainegi kõige
 all kannatas, valus oli seegi. Oli alatasa
 tunne, nagu soritaks, otsitaks alatasa läbi
 nende südametunnistust. Peksetava penina
 tundis mees end. Tundis vajadust hakata
 vastu. Sala viha vaevas südant. Hakkas
 vihkama elu ja inimesi, kombeid, mis nai-
 ne mõisast kaasa toonud, kardinaid, lina
 laual, lauanõusid, nagu peitüks kõige selle
 all ainult vale ja pettus. Vihkas mõisatki.
 Mahasurutud kannatused juhatasid kõrtsi.
 Viin lõi hingevalu nagu verise paise lõhki.
 Valu tõusis küll siis, kuid vaibus pea ning
 pärast oli hea kahetseda. Kuidas tegi viin
 kõik sajakordseks, andis julgust kisendada
 välja kõik, mis vaevas, lõhkuda seda, mida
 vihkas, öelda, mida arvas!

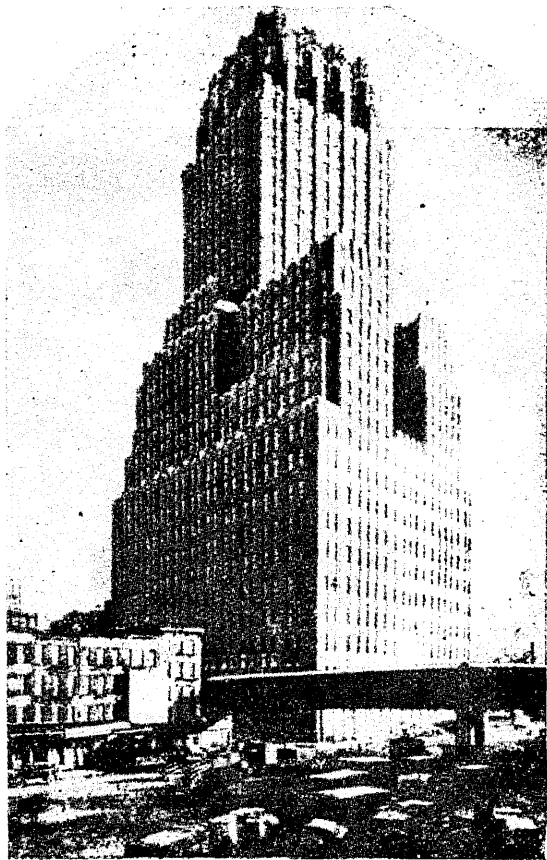
Vaikis siiski tuppa astudes, vandesõnad
 jäid lausumata. See pilt taltsutas pisut
 mässavaid mõtteid, kuidas kahvatu tütar-
 laps istus laua ääres, suur kullatud piibel
 nõrkade käte vahel. Istus jõuetuna laua
 taha ja pomises ainult:

„Süüa . . .“

Juba otsiski naine toidu lauale. Mees sõi
 nohisedes, tõstmata pilku toidult. Aega-
 mööda tõusis talle veri punetades pähe.
 Läkiva peaga kahvel ta pihus köitis pil-
 guks ta tähelepanu, siis lendas see kliri-
 sedes põrandale. Küüruvajununa taldreku
 kohale hakkas mees taldrekult näppudega
 kartulaid sööma. Naine võttis põrandalt
 kahvli, pühkis rätikusse ja pani lauale. Otse
 kui enese ja naise ärrituseks kallas mees
 taldrikult kartulid lauale ja virutas taldre-
 kugi põrandale, killud aina kargasid laiali.

„Mis sa lõhud, süüagi ei oska,“ lausus
 naine väriseval häälel, vaevalt ärritust alla-
 surudes.

„Mis kurat . . .“ käratas mees ja hüp-
 pas laua äärest üles, „tead isegi kust päri
 oled . . . Säärane tuleb mind õpetama. . .“

New-Yorgi telefoni keskjaam.

Nagu mõnelt rõuandjalt õigustust saades
 näis ta viha aiva tõusvat. Suljepiisad ja
 vandesõnad lendasid suust, silmad paisu-
 sid, rusikais käsi taarus ta naise poole. Nai-
 ne jooksis uksest välja õuele, joounud mees
 tuikudes järele. Tütarlaps, kelle silmis pa-
 lavikuline hirm läikis, jooksis ka õuele.
 Naine tahtis põgeneda aita, et seal ust
 lukutada ja oodata mehe kainenemist.

Läve kõrval aia otsas seisis kuivama
 pandud kibu. Selle haaras mees, vibutas ja
 viskas naise suunas.

Miks muutus hele taevast korrage pime-
 daks, miks tuhmus valgus? Nagu musti li-
 nikuid liugles taevast maha. Korrage vaa-
 rus kõik ja nagu sügismust pilv lõi tead-
 vusetus väriseva tütarlapse pea üle kokku.
 Nõrk keha langes hääletult murule.

Naine hüppas kõrvale. Plaksatades len-
 das kibu vastu aidapiita, lagunes koost,
 lauatiigid langesid trepile, vits paiskus kau-
 gemale, veeres mööda murukallakut kuni
 kivi vastu põrganuna küljeli vajuks.

Tütarlaps kuulis kedagi enesega kõnele-

vat, see oli ema hää, kumisedes ja nagu kaugusest kuuldus see.

„Ehmatasid . . . Joo piima, siis läheb mööda,“ lausus ta ja surus piimatassi tütarlapse huulile. Tütarlaps suutis vaid liigutada huuli, pea oli otsatu raske, kõrvus kumises nii, et vaevu kuulis ema häält. Püüdis avada silmi. Peas tuksatas midagi. Silmadest tungisid kõrvetavad valgusringid pähe, nagu tuline teras tõugati läbi silmade, nii et pisarad pääsesid ojana voolama, kuni nõrk tütarlapse keha lakkamatus nutus rappus ja värises. Ema valas talle piima huulte vahele, ise paitades ja lohutades, võttis siis lapse sülle ja kandis tuppa. Mees seisis aia kõrval, kramplikult aia varbadest kinni hoides, ja vahtis kui kivi-nenult neile järele.

Algasid rasked haiguseajad. Tütarlaps sonis ja viskles kõrges palavikus ning ei saanud avada silmi. Iga valguskiir tegi peale ja silmadele torkavat valu. Ema istus vahetpidamata voodi äärel ja silus tütre pead. Kõrvaltoas kõndis mees rõhuna edasi-tagasi.

„Miks ei lähe isa magama?“ küsis tütarlaps, keda see sammude kaja piinama hakkas. Mees hiilis seda kueldes vaiksena voodi. Kuid sammude kõla tütarlapse kõrvus ei vaikinud. Ikka liikusid nad üles ja alla, kord hiilides ja kahinal, kord valjemini. Viimaks kostis kõndimine kõikjal, laest, seintest ja põrandalt. Terved hulgad jalgu kõndis edasi tagasi ja piinasid oma kõlaga haiget ja kumisevat pead.

„Ütle, et need võorad ära läheks,“ palus tütarlaps ema.

„Sonib . . .“ sosistas see vaatama tulnud mehele. Kuid haige kõrv kuulis selle.

„Ei soni, ema, ma ei soni. Ma kuulen selgesti,“ hakkas ta nutma, „siin kõnnib võoraid inimesi.“

Järgmisel päeval toodi arst. See laskis toa pimedaks teha, kuna haige muidu nägemise võivat kaotada.

Mitu nädalat sonis haige palavikus, enne kui vähehaaval paranema hakkas, kuid silmadesse jäigi rike. Need ei kannatanud valgust. Samuti püsis peas uimastav, rõhuv tunne. Haige ei vabanenud sellest, kuigi möödus nädalaid ja kuid.

Isa, kes õnnetusest näis kõige rohkem kannatavat, hoidus nüüd viinast. Harva lahkus ta kodunt, koha sissetulekud kulutas ta peaaesjalikult arstidele ja rohtudele, kuigi nende kasu enam kui küsitav näis. Ometi tahtis ta sellega lunastada osaltki stüdi, mida tundis endal lasuvat.

Haigele, kes haiguse ja pimedas elamise tagajärjel oli kõhn ja valge kui keldriskasvanud taim, olid sellised ravimiskatsed ainult suureks piinaks. Tugeva vastumeelsustundega algas ta alati ema kõrval reisu linna või alevisse, paks riie ümber pea. Arstid rebisid ta silmad lahti, et valgus lapse oigama pani. Laugude alla määrati salve, pritsiti rohte, kuid tagajärgi polnud mingeid.

Aegamööda loobuti arstide külastamisest. Minki ainult veel siis, kui mõni tuttav teadis kusagil kaugemal juhatada mõnd arsti, kel väga head „rohud“.

Lõpuks asus ema ise arstima, kasutades külainimeste nõuandeid. Keetis ise rohte, tegi kompreesse, ei aidanud needki.

Nii möödus paar aastat. Kadusid kõik lootused. Üksikna ja pimedana elas haige tütarlaps.

Ühel päeval (nii tuleb ikka alata, kui juhtub midagi) talutas ema haiget jälle käekõrval teele. Naaberkülla oli asunud vanaeit, kes kuulujuttude järele parandas haigeid pühakirja abil. Ema tahtis katsuda sellegi abi. Ei ainsatki abinõu taha emasüda jätta lapse heaoluks.

Oli kevad. Maantee kruus oli veel niiske ja pehme. Idanevaid, kasvavaid lõhnu puhus tuul haigele tütarlapsele vastu. Aegajalt sahis es tuul ligiduses — seal olid puud ja põõsad, mis juba lehis. Põldudel nõotati hobuseid, lõõritasid lõokesed ülal. Pimeda ööna keelis side silmadel seda kõike nägemast.

„Oleme päral,“ ütles ema ja teretas kedagi.

„Tehke Issandale tasaseks teerajad . . .“ ütles ligiduses kellegi võõra naise hää.

„Mis on tütarlapsel viga?“ küsis vaga naine, kui oli juhtunud võorad tuppa. Ema seletas pikalt ja laialt õnnetust ja seniseid ravimiskatseid.

Võõras naine astus tütarlapse juurde, asetaskäe ta pea peale ja puhus kõrva, lausudes:

„Isa, Poja ja Püha Vaimu nimel. Aamen.“ Peas raksatas midagi ja tütarlapse ajju kerkis imelik pilt:

Mööda tolmust teed kõndis rahvahulk tühe mehe järel, kel pikad ja voldilised riided. Tee ääres istus kerjuse riides mees, kelle kortsulisest näost tuhmid elutud silmad vaatasid. Kui rahvahulk pimedale kohale jõudis, sirutas see käed välja ja kisendas: „Taaveti poeg, heida armu minu peale . . .“ Mees rahvahulga ees astus pimedale juurde ja küsis:

„Kas sina usud, et mina seda võin teha?“

Piiritus rõõmus lausus pime mees:

„Küll, Issand.“

Siis kummardas võõras pimedas juurde, puutus oma käega selle silmi ja ütles:

„Ständigu su usu järele . . .“

Kui pime jälle rahvahulga poole vaatas, helkisid ta silmad otsekui neil, kes nägijad.

Tütarlaps kõndis jälle ema käekõrval. Millal nad olid vagast naisest lahkunud, ei mäletanud ta, nii oli imelik nägemus ta meeli valanud.

Nad vaikisid. Maanteekruus kahises jalgade all. Tütarlapse meel oli rõõmus, nagu unes kõndis ta. Korraga nihutas ta silmadelt rätiku ääre. Niidul, üle kraavi, õitsesid pääsusilmad — ta nägi. Tü-

Lunapark — New-Yorklaste lõbustuskoht.

tarlaps paiskas silmadelt ja juustelt rätiku, jooksis niidule ja hakkas lilli noppima. Helledas kevadepäikeses istus ta seal valges kleidis, mõlemad peod täis pääsusilmi.

Matus.

Arnold Liiv.

Taevas täis kollakasvalgeid pilverünkaid, millest aegajalt raheteri klaashelmetena kollendavasse kaasikusse rabiseb . . . Kogu mets — koplid ja kaasikud, mis kord rohelsuses ja õite kirevuses hõljunud, on täis punaseid ning kuld kollaseid värvilaid . . . Tasa langevad varastügisõhtu kahvatult väsinud päikese kiirte käes kaselehed, aeglaselt mõtiskledes kaduvuse unne . . .

Alevi kiriku tornirist särab veretavas valguses. Torni luugid on avatud ja sealt kõlavad ühepikkused, kui möödupuult tulevavad matusekella kurvad löögid, mis valgavad laiaili üle tühjade sügiseste kõrrepõldude, läbi värvikülluses kirevate koplite, üle nukra, vaikse küla . . .

Seal, kusagil küla serval, saadetakse hallpea taluisa viimasele reisile — keset suravat, väsinud sügisilul . . .

On varisenud ühes sügisega igavesse unne inimene — põllumees, kes kogu eluaeg karjapoisi põlvest alates emakese mustamulla pinda jootis higi ja vaevaverega. Aastate reas oli teda päike küpsetanud,

külm murinud, vihmapiilv suvel kastnud ja sügisel leotanud, raheterad ta vaevaga haritud põldu külastanud ja pilve tulukene keset kuuma heinaaega tapnud ta eluseltsilise, põletades sealjuures kogu talu . . .

Ei kellelegi olnud tal kaevata, ei pihutada enda hingevalu. Ta ainsam sõber — hoolega haritud põld — emakese kodumaa must muld . . . Palju, palju on suutnud kannatada see rahulik, vaikne taluisa, see paljude vaevade, tööde, rõõmude, õnnede ja elu viletsuste kehastus. Varsti puhkab ta kodumaa mullas, kergete kuld kollaste kaselehtede all küla kiriku kalmistul. Las ootab ta kogu sügisloodusega kevadist ülestõusu . . .

Ärkavad kord uinuvad pungad kevade valguse soojuses ja ühes nendega ka sina, kodutalu vanaisakene . . .

Nüüd aga kurvalt heliseb matusekell ja puudelt libiseb mullapõue mõtiskledes veretavaid, surnuid — lehti. Looduses kõikjal — matusetund . . .

22.IX.32.

Vaheriide varjus.

Saksa kirjanik **J. G. Varnken.**

Kuna mehe sammud trepil kaugesid, vahtis Kitty tarretult uksele, mille kaudu mineja lahkunud, et „temast eemal pisut kosuda,“ kuidas ta ütelnud.

„Milline mats!“ mõtles Kitty. „Ei tohi lustilikki olla!“

Ta oli sale naine, täis vallatust. Midagi temas ei paistnud rahulik.

Nüüd langes ta sohvale kummuli ja nuttis „kibedasti“. Ent peagi leidis ta selle igava. Kohane oli ainult nutta mehe tagasitulekuni, punaste silmade pärast. Siis ta nägi, et naine oli õnnetu. Enne kolme tundi ta aga vististi tagasi ei tulnud, sellepärast ei väärinud asi seda. Ta läks oma „musurulli“ — väikese kanaarialinnu juure. Aga see ei tahtnud laulda ja sai „lojus!“ näkku. Peale selle kaeti ta puur kaheks tunniks liig vara riidega. Nooriku silmad otsisid muud vaheldust. Nähes kassi, sai see jalaga ja põgenes kapi alla. Kui noorik tahtis tal sabast kinni kahmata, ei õnnestunud tal see.

Nüüd valitses mugavalt mööblistatud maalriateljees videvik. Kitty mõtted pöördusid tagasi mehe juure. Tema „võimatu jämeduse“ juure, mida ta iga päev pidi kannatama.

„No oota, mu armas! Pead saama kord tubli õpetuse!“

Otsustavalt pööras ta tule põlema, lükkas tooli kähku laua ette ja istus sellele. Siis kirjutas ta:

„Minu armas Heino! Andesta. Kõik, mis räägid, on tõsi. Märkan seda paraku liig hilja. Meie abielu oli eksisamm. Mina pole see naine, kelle kõrval sinu kunstimõtted võivad küpseda. Sul on õigus: kunstnik ei kuulu ainult oma naisele, ta kuulub inimkonnale. Kunsti kohused on sama pühad kui abielu kohused. Pidasin endaga enam kui tund aega aru. Uskusin esiti, et sina olid olnud jäme. Nüüd aga tunnen, et sa seda tegid vaid kohusetäitmisest inimkonna vastu. Minu otsus on kindel. Lähen tagasi vanemate juure. Ära mulle järgne. Minu otsus on kaljukindel. Minu elu sisuks saab olema mõte sinule. Tahan mõelda sinule vihata ja vaenuta. Siin on viimane suudlus sinu Kittylt.“

Ta suudles kirja, pistis selle ümbrikku ja kirjutas sellele „Heinole“.

„Nii,“ hingas ta kergemini. „Küll sa nüüd jälle tolgu kätte saad, türann!“

Tema temperamendile vaadates oli see endastmõistetav, et ta kohe jälle sai uue mõtte.

Ruttu kattis ta laua uue linaga, seadis kõik korda ja asetask lilled laua keskele. Kuid pani lauale ainult ühe inimese jaoks taldrekud ja salvrätiku alla kirja. Siis viskas ta magadistoas kõik segamini, nagu oleks ta asju pakkinud, kiskus kleidid kapist, otsis parajad välja, rullis nad kokku ja toppis voodi alla. Siis läks ta tagasi ateljeesse. Uhel staffeleil rippus ta kübar; ta võttis selle, jooksis jälle magadistuppa, viskas selle kappi ja kingad sinna järele.

Siis kuulis ta trepil samme. Ruttu tõmbas ta rasked eesriided suure ateljeeakna ette ja puges ise selle taha, nii et tal sealt ülevaade oli üle kogu ruumi. Tal oli, nagu oleks ta pidanud naerust lõhkema.

Ilmus Heino. Mitte kurvanäoga, millest väljendus valu ja kahetsus, vaid väga lõbusas tñjus. Ta huuled olid veel pisut torus, nagu oleks ta trepil vilistanud. See vilets vaim vilistab veel, kuna ta oma nooriku oli peaaegu surma ajanud! Käes olid tal pildid. Tasakesi läks ta magadistoa ukse juure ja hüüdis õrnasti: „Kitty!“ Mitte saades vastust, pomises vaid: „Põikpea!“ Siis avas ta pakid. Kompvekid — shokolaadist! Tõesti, parimad sel alal. Ja vististi ka täidetud datlid, ta lemmikmaiusutus! Kui ta nüüd ei viibiks siin vaheriide varjus! Siis veel head saiad, viinamarjad — sel aastaajal; kaks laitmatut virsikut, mis ta vatist välja kooris, ja — pudel vahuviina! Kitty kehast käis läbi mõnus tunne.

Heino hüüdis veel kord õrnasti: „Kitty, tule sööma!“

Muidugi ei saanud ta jälle vastust. Heino võidukas naeratus vihastas naist. Variseer! Enne eht mats ja nüüd see õrnus! Nüüd avas mees viimase paki. See oli Kitty armsam parfüüm. Heino avas pudeli ja niisutas selle sisuga rahulikult oma taskurätti! Siis võttis ta puhvetist kaks sekti-klaasi.

„Tule, Kitty! Või pean sekti jooma üksipäi? Oled sa nii haige, et ei jaksa tõusta?“

See iroonlik toon! Klaase lauale asetades ütles ta:

„Aa, oled ainult mulle katnud? Siis ma sind ei eksita. Head paranemist, hiireke. Loodetavasti ei ole see midagi tõsist?“

Kitty nägi, kuidas mees seisis keset tuba ja naeru tagasi hoidis. Siis avas ta sekti pudeli ja laskis korgi paukudes lennata lakke. Just eesriide ees. Põnevalt kuulatas ta. Aga ei midagi. Tusaselt istus ta laua juure ja võttis taldrekult salvrätiku.

Tema ees seisis kiri. Kitty nägi, kuidas ta ehmus. Ent temagi ehmus samuti. Süda jäi tal äkki hetkeks seisma. Ta värises ja suutis ennast ainult vägivaldselt valitseda.

Ruttu rebis Heino kirja lahti ja luges.

Kitty nägi, kuidas ta silmad suurdusid. Siis tõusis Heino äkki. Vististi haaras ta nüüd kui „hullumeelne“ kübara ja palitu ja jooksis vaksalisse. Noorikut oli jälle vallanud ülemeelikus. Ta hammustas huuli, et mitte valjusti naerma pahvatada.

Aga Heino ei haaranud kübara ja palitu järele. Ta jooksis ärevalt ateljess edasi-tagasi ja jäi siis seisma. Äkki tõstis ta käsivarred õhku ja hüüdis luustatult: „Jumale tänu!“

Kitty otsekui tardus. Seda polnud ta oodanud. Ta käed krampusid eesriidesse. Peaaegu oleks ta selle kõrvale lükanud ja Heino kallale tormanud teda küünistama. Aga ta valitses ennast. See mees polnud teda iial armastanud. See oli selge! Kõik oli olnud silmakirjaks. Ja tema oli ta armastust kaljukindlalt uskunud. Jäine rahu valdas ta. Vaja oli ometi näha, kuidas asi edasi arenes.

Heino pistis kirja taskusse, jõi ruttu järjestikku kaks klaasi sektit ja sõi siis südame rahuga õhtust. Ta näitas üles kõige suuremat mugavust. Sardiine sõi ta nii hoolikalt, nagu ei oleks teda peale nende ükski asi maailmas huvitanud. Nagu igakord enne, nuusutas ta nüüdki võid, enne kui seda tarvitas, ja seda ei võinud Kitty iial sallida. Nii siis ei maitsnud ta võid selgi hetkel teisiti, kui eht egoist, kuigi teda oli tabanud raske saatuselöök.

Nüüd hakkas ta parajasti puuvilja sööma, kui uksele koputati. Tema parem sõber, keegi noor kujur, astus tuppa.

„Tere õhtust, Heino! Tahtsin teil süüa. Minul puudub jälle parajasti raha. Selles majas saadakse sellest aru, seda ma tean.“

„Istu, vana sõber, See on ilus. Võta, loodetavasti jätkub veel. Mul oli täna haruldane isu.“

„Ei, siin pole sul midagi öelda, Heino. Mina vajan oma südametunnistuse rahustuseks sinu proua luba.“

„Teda pole siin,“ ütles Heino lõbusasti. „On ära reisinud.“ Ta nagu otse säras selle juures.

„Mis, ära reisinud? Ja siis jood sa üsna üksipäi sektit? Aga seda ma mõistan: sinu elu sektiks on su väike, elavhõbedast proua ja sul peab temakütkestava hurmava asemel olema mõni aseaine. Muidugi! Sinu proua on võrratu! Jumalik.“

See meeldis Kittyle väga. Kujur oli ometi tore poiss! Pilkavalt naeratades vaatatas ta Heinole. Aga see tegi nukra näo, raputas pead ja ohkas.

Kujur valas enesele sektit klaasi.

„Kas sulle minu naine tõesti nii väga meeldib?“ küsis Heino.

„Ta on tore, suurepärane! Meeldivus pole õige väljendus. Ta haarab, ta kütkestab mind, ei lase mind lahti. Kellegi teise naisega ei saa nii vestelda kui temaga. Mina ei taipu, kust ta kõik need toredad mõtted ammutab! Ja sinul, õnneseenel, on ta kogu päev käepärast.“

Tekkis väike paus. Siis astus Heino tõsiselt sõbra juure ja küsis; „Ütle avameelselt – üsna avameelselt, Valter, kas jõuaksid seda kogu päeva välja kannatada?“

Kujur nagu kohmetas, silmitses teda hetke ja ütles siis trusüdamlilikult:

„Ei, tõesti ei! Seda ei jõuaks keegi kannatada. Maläheksin hulluks ja põgeneksin.“

See tuli ausa sõbra suust nii veenvalt, et see Kittyl kui nuga läbi südame käis.

Nüüd istusid sõbrad laua ääre ja Heino jutustas kõik, mis tal südame peal oli.

Kitty märkas, kuidas see ta mehe stüdant kergendas. Aga ta taipas ka peagi, kui avameelselt Heino teda armastas ja kuidas ta temale ta vigadele vaatamata ustav oli. Ja mida kaugemale Heino jõudis, seda selgemaks sai Kittyle, kuidas ta oma meest oli piinanud.

„Ma armastan teda ju väga! Olen ju isegi lustiliku, ülemeeliku loomuga, aga ma ei julge seda iial enam esile tuua, sest siis muutub tema nii ülemeelikuks, et seda enam ei jõua kannatada. Mina pean alati tema ümber elama, teda kuulama, temaga naerma! Seda ma ei või. Olen kunstnik! Tahan luua! Sellest ei saa tema aru. Ja mina pean saama jämedaks, kui tahan töötada. Siis räägime üksteisega paar päeva vaevalt midagi ja see ajab töötama siis hoolega, kuid alatises kartuses, et tema taju minu töö jaoks ehk liig ruttu jälle heaks muutub.“

„Ja mis tahad sa nüüd teha? Pead ju ometi astuma mõnesuguse sammu?“

„Ei astu sammugi. Töötan nüüd pildi kalal, mis näitusele määratud. Selleks pidin enesele üürima teise ateljee. Siin oleks ju töötamine olnud võimatu. Siin kolab ta alati ringi ja mul on igavesti hirm, et ta istub mu paletile või torkab lõuendisse augu. Pildi jaoks on viimane aeg. Loode-tavasti ei tule ta nii pea tagasi, et pildi valmis saaksin. Kui aga ta vanemad mõistlikud on ja teda tagasi ei too. See oleks halb. Ja kui ta nii kauaks ära jääb, siis toon ta ise tagasi, aga alles kui pildi olen saanud näitusele. Muidu röövib ta minult jälle kõik mu rahu.“

Kitty neelatas pisaraid. Heino häälest kajas avarneelne armastus. Ta pidi ennast valitsema, et mitte eesrüide tagant esile joosta ja teda suudelda.

Äkki ütles kujur:

„Sina, Heino, tore mõte! Läheme täna tantsupeole! Sina oled jumal tänatud nüüd jälle poissmees!“

„Ei, mu poiss, seda mitte! See ei röömustaks mind. Peaksin ikka mõtlema ainult mu väikesele lemmikule. Tema mõtleb ju endas minuga ka ainult hästi.“

Sõbrad istusid veerand tundi vaikides. Kumbki neist ei leidnud vestlemiseks sobivat ainet. Kõik nende huumor oli kadunud.“

Äkki tõusis Heino. „Sul on õigus, Lähme peole! Pärast päevast tööd kulub pisut lõbu ära. Midagi, mis erutab ja lustilik on!“

„Suurepärane! Lähme!“

Heino läks magadistuppa frakki võtma. Kujur järgnes talle.

Kitty seisis erutult eesrüide varjus ja mõtiskles, mis teha, kuni ta selgusele jõudis. Ta tahtis olla vait, ja kui sõbrad lahkusid, asjad pakkida ning vanemate juure sõita. Kodus ei tahtnud ta sellest kõigest midagi lausuda. Miks ei võinud ta vanemaid külastada. Ja siis tahtis ta kujurile

kirjutada, et see talle teataks, mil Heino pilt valmis sai. Siis tahtis ta tagasi tulla, andeks paluda ja tulevikus teisiti elada. Iialgi oma elus polnud ta veel nii mõistlikult järele mõtelnud.

Siis kuulis Heinot magadistoas ütlevat:

„Ei, Valter, ära pahanda, aga ma ei suuda seda teha. Veel kord tagasi minna poissmehe ellu, see pole õige. Kes teab, ehk hakkab see jälle meeldima.“

„Muidugi ei tohi ma sulle peale käia. Sa pead käima ise oma tahte järele.“

„Ometi! Ma lähen! Meie ei jõua pärast päevatööd pikka õhtut üksipäi veeta. See on liig kurb. Ma vajan midagi. Mispärast ei ole Kitty ometi siin? See on tema enese süü! Miks ei lepi ta minuga vaid õhtuti ja eilase mind päeval töötada. Läheme ometi!“

Tusaselt otsis ta frakki. Aga see polnud leitav, kuigi sõber teda otsimisel aitas.

„Kuidas see ometi võimalik on? Kuski peab ju ometi olema!“

„Muidugi,“ naeris kujur. „Mõte pandimajale on must kaugel, pärast toredat õhtusöömaaega sinu rikkal laual. Ei või olla teist seletust kui see, et sinu väike proua sellegi kaasa võttis. Ime see igatahes ei oleks. Oletangi temast, et ta sulle veel lahkudeski tahtis väikest nalja teha.“

„Naljaks valgustas ta veel voodialust ja karjatas üllatudes. Viskus kõhuli maha ja kiskus suure riidekimbu voodi alt välja.“

Sõnatult silmitsesid sõbrad seda. Siis rullisid ta lahti ja leidsid fraki Kitty kleitide vahelt.

Kuna Valter seda veel vaatles ja kutsuvalt ütles: „Noh, triigitud ta niiviisi küll ei ole,“ oli Heinol, nagu kuuleks ta enese taga kahinat. Kuid enne kui ta jaksas pöörduda, võtsid kaks naisekäsivart ta kaela ümbert kinni ja paluv häälsosistas:

„Ära lahku kodust, Heino! Tahan ju teha kõik, mis tahad ja soovid! Ainult ära lahku!“

Saabuv sügis.

Valev Uibopuu.

*Ju hongund kaskedesse kulda
ja vahtra lehtedesse veripunast.
Pea lehed närfsind langvad mulda,
ka lilled viimsed hävinevad lubast.*

*Ma faga nufan päevi sammefvalgeid
ja päiksepaiste pidufsevaid rõõme.*

*Ma leinan savepäevi rõõmsaid algeid,
mus mälestused süfitavad igatsuste lõõme.*

*Nii läbvad unistused punapõselised,
jääb ainult lein ning faganutt —
kui sügislinde parved vaikse kõlalised.
kel pori, vihma, külma eest on ruff.*

16. sepf. 1932.

Jaapanlased ja eurooplased.

Jaapani diplomaat **Kimpei Shebe.**

Sama riimitud kui teile paljugi meist jaapanlastest näib, näivad meile teie läänepoolsed kombad. Toon siin esile mõned asjad, mida ma Euroopas viibides tähelepani ja mis jaapanlase arust on kummalised.

On varajane hommik euroopalikus kodus. Teie magate pehmeil padjul ja vedrumadrasitel. Meie oleme teistsugused isegi magades; sest Jaapanis magatakse kõvas voodis ja asetatakse oma pea kõvale padjale; naiste peapadjaks on puuhalg, et frisuurrikke ei läheks. Nüüd ärkate. Teie tõusete istukile ja tulete voodist välja, nagu voodi jalutsi pool. Kui meie jaapanlased tõuseme, siis pöörame nii, et meil tõustes silmad on padja pool. Hambaharjamisele pühendate teie võimalikult vähe aega. Meie tarvitame selleks võimalikult palju aega. Ei ole tõesti uudis mõnda alamast seisusest jaapanlast jalutuskäigul näha hambaid puhastamas. Kui teie olete nagu pesnud, kuivatate seda kuiva käterätikuga. Meie hõõrume oma nägu märja käterätikuga.

Kuna Euroopas perekond istub einelauas, võib majaproua oma abikaasale hüüda: „Heino, kas sa ei läheks ja tooks mulle midagi õlgadele?“ Ja Heino jookseb. Jaapani perekonnas istub härra Sato einelauas, kuna ta abikaasa alles köögis talitab. Kui ta tuppa tuleb, hüüab härra Sato: „Jookse ja, palun, too mulle mu prillid!“ Proua Sato rattab sõnakuulelikult minema.

Näib peaaegu nii, nagu teeksin meie kõik otse vastandlikult — isegi palvetamisel. Euroopa majades, kui seal üldse veel palvetatakse, sünnib see enne söömist elavate ees. Jaapanis öeldakse palved ainult toidule, mis on surnutele pühendatud. Ja kui me palvetaime, siis tõstame näo üles, kuna teie oma pea palvetades longu lasete. Euroopa naised kannavad leinaajal muste rõivaid, meie samal ajal valgeid. Must sellevastu on harilik kostüüm pulma puhul. Teie siplete enne pulmi armastuses ja tihti juhtub, et see armastus seda enam oma ägedusest kaotab, mida enam aega möödub. Meil ärkab armastus tihti alles pärast pulmi, sest enamikus ei tunne mees ja naine üksteist küllalt sedavõrd, et võiksid pilke vahetada ka kihluseajal.

Jaapani laudsepp tõmbab saage, kuna teie laudsepp saage lükkab. Kääre tarvitades käsitavad teie naised kääride perä,

kuna meil naised kääride otsad kokku pigistavad. Teie asetate oma vihmavarju käepide ülespoole nurka, meie käepide allapoole. Kinnist vihmavarju kannate teie käepidemest, meie silmusest, mis varju teise otsa külge pandud. Majja astudes võtate teie esimesena kübara peast, meie aga võtame esimesena jalanõud jalast.

Kui teid keegi külastab ja toob teile kingi, siis annab ta selle teile kohe ära. Meie komme nõuab, et kink alles lahkudes ära antakse. Kuna teie kingi ära annate, ütlete külastatavale, see on midagi ilusat, ja te loodate, et see talle meeldib. Jaapanis ütleme sõbrale, et kõik, mida võiksite kingiks valida, on tühine ja me teame, et tal sellest kasu ei ole. Teie avate kingi kinkija juuresolekul, Jaapanis ei tehta seda iialgi. Meie lauakõned peetakse enne lauale minekut. Jaapanis võib tundide kaupa oodata ja teed juua, enne kui lauda astutakse, tõustakse aga kohe, niipea kui söömine lõpnud. Teil ei taha inimesed söömist oodata, aga jäävad pärast söömist veel tundide kaupa istuma ja kohvi jooma. Teil süüakse kõik ära, mis taldrekul on, kuid meil ei ole see korras. Teie tõusete lugupidamise märgiks, meil selle vastu teretatakse külalist põrandal istudes.

Teie vanad harilikult oma täisealiste laste juures ei ela. Jaapanis ei luba lapsed iial, et nende vanad vanemad neist lahus elaksid. Kui jaapanlast noomitakse, siis ta naeratab. See on võõraste tööandate ja jaapanlaste vahel arusaamatusi tekitanud, samuti see, et jaapanlane ei ütleb, mil ta jäd on mõelnud, ja ümberpöördukt.

Juhtub veidrusigi. Kui esimene raudteerong Tokio ja Jokohama vahel käima hakkas, võttis keisergi sellest osa. Et olla läänekultuuri kõrgusel, mis just tookord vägevalt Jaapanisse voogas, otsustas keiser tõllas, mida autobused vedasid, tseremooniale sõita ja ennast mitte, nagu harilikult, palankinis lasta kanda. Ei leitud aga kutserile sobivat ülikonda. Keiserlikku riidekambert läbi tuhnides leiti lõpuks riided, mis näisid sobivat. Riie oli kena, tal olid nõõbid ja dekoratiivsed triibud ning ta oli kuuldavasti Jokohamas saksa konsuli surma järele selle oksjonilt ostetud. Nii siis sõitis tema majasteet oma uues tõllas ja kõik näis jaapanlaste silmale korras. Aga välismaa-

lastel oli raske — naeru tagasi hoida, sest kutser kandis — pydshamat!

Samuti leidub Euroopas asju, mis jaapanlaste silmadele täpselt on sama naeruväärsed. Näiteks nägin ma hiljuti kusagil supelrannas pilti, mis mind hirmsasti naerma ajas. Keegi uhkesti jalutav daam kandis tumesinist jaapani mantlit, mille seljale oli

tulipunaste jaapani tähtedega jaapani keeles kirjutatud: Tokio tuletõrjuja. Muster oli Tokio tuletõrjajate mantlilt laenatud.

Kui eurooplasest külastaja Jaapanis hüüab: „Taevas, olete teie aga iseäralik rahvas!“ siis vabandage, kui mina aupaklikult vastan: „Teie mitte vähem!“

Pakk.

Daani kirjanik **Mogens Lorentzen.**

Olime parajasti magama heitnud, kui naabri kassid algasid oma hirmsa kontserdi. Mind see ei eksita, ma jään kohe magama, niipea kui olen voodisse heitnud. Aga minu naine on väga närviline, ja kassikontserdid võivad teda haigestada. Mis siis teha?

„Kõige parem on, ma tapan kassi ära,“ ütlesin endale, tõusin, võtsin püssi, kustutasin tule ja astusin akna juurde. Otse sõstrapöösaste all lattaia juures, mis meid naaber Nielsenist lahutab, konutas kass. Ma lasksin teda haavlitega ja tõmbasin eesriided tasakesi akna ette. Nielsenide juures pauku vististi ei kuulnud; nad kas magasid juba või olid kodunt ära. Rahulikult läksin ma jälle voodisse.

Järgmisel hommikul meenus mulle kass jälle habet ajades.

„Loodetavasti ei teki meile sellest pahan dust,“ ütlesin naisele. „Õhtul büroost tulles matan kassi aias maha. Seniks peidame ta keldrisse.“

„Sellest ei või olla juttugi,“ vastas mu naine, „mina kassi majas ei salli.“

Pisut vaieldes läksin ma kõige süütuma näoga aeda. Polnud näha kedagi. Võtsin siis labida, lükkasin kassi sellele ja viisin majja. Naine ootas mind väljas trepil pakkimisepaberiga. Sellesse pakkisime laiba. Nõõritud pakk kaenlas hakkasin minema ametisse.

„On see teie eine?“ küsib naaber Nielsen, keda aia juures kohtasin.

„Jah,“ vastasin mina kohmetult, enne kui olin õieti saanud järele mõtelda.

„Siis polegi imestada, et oma kõhu ära rikute,“ arvas tema ja naeris.

Üheskoos läksime jaama, sest linna sõites tarvitame sama rongi. Olin otsustanud kassi vaguniaknast välja visata. Ei tea, kas minu isik millegi poolest silma torkas, aga selgesti oli näha, et kõik sõitjad mind ja minu pakki silmitsesid. Eriti kaks noort poissi silmitsesid mind umbusaldusega. Võib

olla kahtlustasid mind lapselaiba kõrvaldamise tahtes. Lühidalt: võimata oli mul pakist lahti saada. Kass oli kaunis raske ja juba kange. Jõudes Nõrreporti, võtsin auto büroosse sõitmiseks. Muidu lepin trammiga, kuid seekord ei tahtnud ma teiste seltsis sõita.

Büroosse jõudes peitsin kassi oma pulti. Pärastlõunat jälle rongile minnes võtsin paki jälle kaenlasse. Läbi linna minnes võisin nentida, et Kopenhagenis võimatu on pakist lahti saada. Kõik sellised katsed nurjusid, seda ei oleks ma iial uskunud. Kord arvasin juba, et asi õnnestub. Kedagi polnud näha. Nagu sügavas mõttes asetasin ma õnnetu paki ühe kasti kaanele. Aga ma polnud veel kümnet sammugi saanud astuda, kui kuski koputati ja kisendati: „Teie, härra, unustasite paki maha!“ Mis võisin muud teha kui pöörduda ja paki kaasa võtta. Hääl tuli arvatavasti ühest klosetist ja see, kes seal istus, oli mind vist mõne prao kaudu silmitsenud.

Nüüd polnud mul enam aega kaotada, kui tahtsin veel rongile jõuda. Enamasti sõidavad meie vagunis ikka samad inimesed. Sel päeval oli seal aga ka tundmatuid, mida ma meeeldi ei näinud. Ma panin oma paki üles võrku teiste pakkide hulka. Seal oli neid mitmesuguseid. Rong sõitis ja igas jaamas tuli ja läks inimesi. Sellepärast polnud mul ka tüüdi vähematki võimalust kassi aknast välja visata.

Issand Jumal, kui sa laipa oled juba siamaani kannud, siis on juba kõige parem teda kodu tagasi viia ja seal aias maha matta.

„Noh?“ küsis mu naine minu tulekut nähes.

Mina ei vastanud, vaid läksin kohe aeda, tõin labida, kaevasin õunapuu alla augu ja kahmasin siis paki järele. Seal katkes nõõr, paber avanex ja ma oleksin peaaegu — rullsin gi maha matnud. Olin vagunist võõra paki kaasa võtnud.

Andrea õetütar.

Saksa kirjaniku **Aleksandra von Bosse** romaan

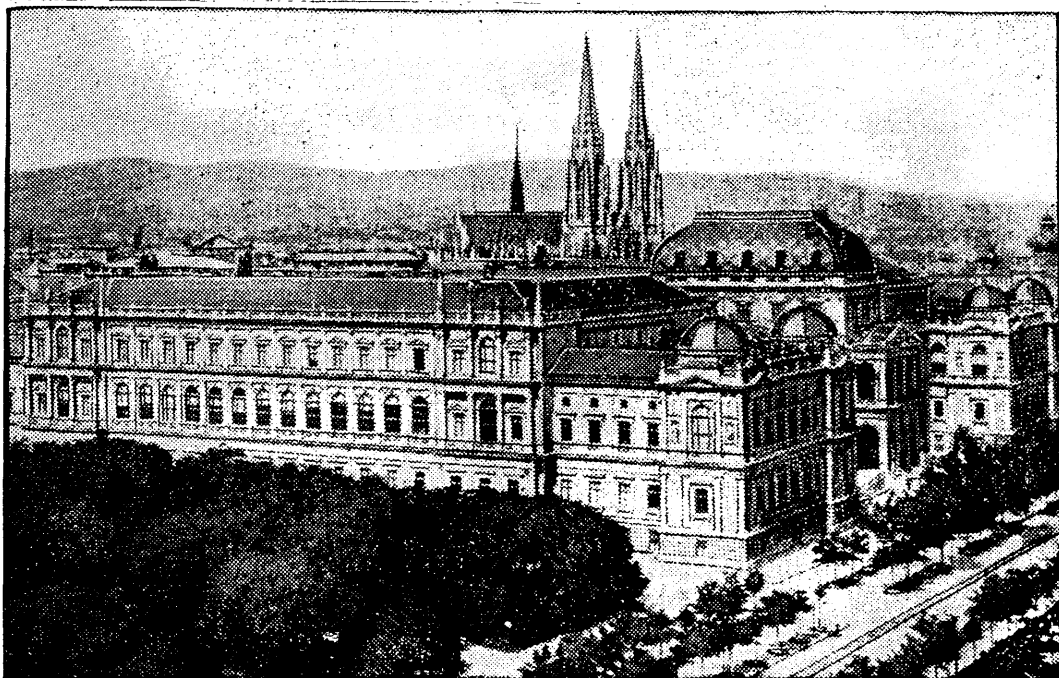
9

Ta oli heas tujus. Sõber oli ta trattoriasse kaasa võtnud, kus nad veini olid joonud ja too harjumata jook oli ta meeltele mõjunud. Pealegi oli ta sõber kõnelenud paremast kohast advokaat Forli kantseleis, kes sestsaadik, kui sakslased Rooma tagasi tulema olid hakanud, väga palju tööd sai ja abi vajab. Ta ei mõtelnudki sel silmapilgul Carlottale, oli peaaegu loobunud ta leidmisest Roomas, oletades, et isa neid

toidumuredest, surma jõe voogudes oli otsinud. Otsustavalt astus ta tumeda, nüüd liikumata kogu poole ja küsis: „Mis teete siin? Miks varjate end?“

Vastust ei tulnud. Kogu nihkus eemale. „Kui vajate abi, tahan heameelega aitata,“ mis läbi ta nägu sai elektrivalgustest valgustatud.

„Tonio!“ tuli hämmastunult tumedast rätikust. Ennekui Tonio kogu hämmastusest,

Viini ülikool.

kõiki oli petnud, kui oli öelnud, et saadab õe Rooma.

Kui ta kaares viivat tänavat kuni piazza del Popoloni edasi sammus, kus oli kaunis pime, nägi ta pargi põõsastes midagi liikuvat ja vaadates teravamani, nägi ta, et see oli tumedasse rätikusse mähitud naine, kes end seal katsus varjata. Tonio jahmus, viivitas, tahtis edasi minna, kuid miski hoidis teda kinni. Ta küsis eneselt, miks too naine end seal varjab ja talle tuli mõte, et ta võiks olla õnnetu, kes tahab enese elu võtta. Tihti oli ju lugeda, et mõni armuhaige tütarlaps end Tiiberisse oli veitnud, või mõni vaene naine, aetud

kuuldes oma nime, tundis ta värisevat kogu käte vahel ja kaht käsivart, kes võtsid ta kaela ümbert kinni.

„Kes sa oled? Kes sa oled?“ küsis Tonio arusaamatult, lükates rätiku pealt ta õlal tagasi ja vaadates kahvatusse näkku.

„Carlotta!“ karjatas ta. „Lotta, mis teed siin, keskööl?!“

Ta haaras mõlemi käega tütarlapsest kinni nagu kartes, et see talt libiseb ja kuulatas, mõistmata ta segast kõnet.

Ta ei olevat via Bocca di Leonet leidnud, olevat ringi eksinud. Ja sinna pidavat ta minema, seal elavat ta sõber. Ta olevat aidata lubanud, kui Carlotta seda

vajavat. Ja nüüd vajavat ta sõpra, sest tema juure ta kauemini jääda ei võivat ja ta ei tahtvat sinna enam iialgi tagasi minna, tolle teise juure, kelles ta kunagi ei õppivat oma isa nägema.

„Nüüd olen mina siin ja kaitsen sind,“ ütles Tonio. Carlotta toetas end kõvasti ta vastu.

„Jah, nüüd on kõik hea, kõik hea,“ so-
sistas ta.

Kuid Tonio ei teadnud öieti, mis nüüd teha. Oma väikesesse kambrisse ta Carlotta kaasa võtta ei võinud, sest vana tisler oli vaga, fanaatiliselt moraalne mees, kes võis hiiglaskandaali teha ja kes ei usuks, et Carlotta oli ta õde. Kui ta Carlottat ehk üheks ööks sai sisse viia ja oma voodis magada lasta, siis riskeeris ta, et tisler ta järgmisel hommikul ajas tänavale ja ta teadis ju, kui raske oli leida uut aluulust. Kuid ta ei öelnud Carlottale midagi omast murest, vähemalt esialgul mitte, sest see värises veel ikka ja kõige pealt oli teda vaja rahustada.

Kui nad seisid piazza del Popolol elektritulede valguses, nägi Tonio, et Carlotta oli hästi rietatud ja sugugi mitte lohakas, see rahustas teda veidi. Kas ta ei olnud kõnelenud sõbrast? Kas talt ei saanud ehk nõu ja abi paluda? Oletades muidugi, et too inimene väaris usaldust, mida tundis Carlotta ta vastu, kui oli tahtnud tema juure minna.

Ta viis Carlotta, kes tunnistas, et ta veel õhtut ei ole söönud ja näljane on, väikesesse trattoriasse via Ripetta nurgal, kus käis ise mõnikord ja mis ta rõõmuks oli avatud ja milles istusid ainult vähesed külalised.

Ta tellis makaroone singiga ja väikese fiasco veini, vaatas pealt, kuidas Carlotta söi, rõõmustades, et värv aegamööda ta paledesse tagasi pööras, ja päris ettevaatlikult ta sõbra järele, kelle juure ta oli tahtnud põgeneda. Ja nüüd suutis Carlotta kokkuvõtlikult julustada.

Uhte mõistis Tonio kohe. Selle järele, mis jutustas Carlotta, ei võinud ta tagasi pöörata mehe juure, kes pidi olema ta isa. Tonio oli juba mõndagi kuulsast muusikust kuulnud ja mitte just kõige paremat ja ta ei mõtelnudki Carlottale peale käia või teda sundida jälle Silvio Farnesi kaitset otsida. Ja sõber? — Reisisutvus, Inglise? Ei, sakslane. Usna selge see ei olnud, mis rahvusest oli too sõber, see tegi Tonio umbusklikuks.

Siis näitas Carlotta talle kaarti, mille

Helmer talle oli andnud ja nüüd näis kindel, et too sõber oli sakslane. Itaalia oli sakslaste vastu sõdinud, kuid siiski ei olnud itaallastes surnud usk Saksa aususse ja usaldavusse ja elas ka Tonios. Ta isa oli varemini heameelega omas vabrikus sakslasi kohtadele paigutanud, mis nõudsid korralikkust ja hoolikust. Ta oli tihti kõnelenud kiitvalt neist sakslaste omadusist. Oli vaja katset teha, ainult katset. Ta ei tarvitsenud Carlottat sellele võõrale pimesi usaldada, selleks oli ju tema olemas, et öde kaitsta. Igatahes võis ta aga sakslaselt nõu küsida.

Nii kaalus ta, kuna Carlotta kirjeldas, kuidas ta käsi oli käinud peale põgenemist. Ta ei võinud leida via Bocca di Leonet, oli eksinud tänavate rägastikku, mis kõik sarnanesid üksteisele ja oli ikka uuesti jõudnud korsole. Mitu korda oli teda kõnetatud, ta oli sellest ehmunud ja veel segasemaks läinud, lõpuks oli keegi mees teda jälginud ja, põgenedes tema eest, oli ta jõudnud Tiiberini välja ja end seal pöösastes varjanud, kust enam välja tulla ei julenud.

Kas sakslane olevat vanem härra? kü-
sis Tonio.

Usna noor ta ei olevat, vastas Carlotta ja väga sõbralik olevat ta olnud, nii et ta kohe ta vastu usaldust on tunnud. Kui talle tookord keegi jaama järele ei oleks ilmunud, oleks ta usaldavalt signor Manfredoga läinud, kes, kuigisakslane, väga hästi kõnelenud Itaalia keelt.

„Lähme ta juure,“ otsustas Tonio ja nüüd imestas Carlotta.

„Kas ma siis sinu juure minna ei või, Tonio? Sa elad ju kuskil.“

„Kambrikeses, mis on väike nagu puusärk. Isegi üks inimene saab end selles vaevalt ringi keerata. Ja mu peremees, noh, sa mõistad? Ta ei usu, et oled mu õde, ta mõtleb sinust halba ja sellest tahaksin ma hoiduda.“

„Kuid nüüd öösel, ei või ma ometi signor Manfredoga juure minna. Ta magab.“

Tonio naeratas veidi, kortsutas siis kulme, kaalus uuesti. Ta ei uskunud küll, et sakslane juba magab, arvatavasti ta veel ei olnud koduski, kindlasti oli ka maja lukustatud ja võtmeta sisse ei pääsenud. Signor Manfredo aga, kui ta oli tööpoolest kodus ja nad jõudsid temani, saaks väga imestama, kui sel hilisel öötunnil — vahepeal oli kell kaksteistkümmend saanud — ta juure ilmus ta väike reisikaaslane, kes võttis ta sõna tõsiselt ja palub abi, olles

pealegi noormehe seltsis, keda nimetab vennaks. Mees ütles: Milleks vajab ta mind, kui tal on vend!

Ta kõikus, otsustas juba poolikult Carlottat siiski enesega võtta ja vilistada sellele, et tislert ja järgmisel hommikul korterist välja ajab, kuid siis ütles ta enesele, et on parem minna Carlottaga via Bocca di Levnele või vähemalt maja vaadata. Neil oli ju aega. Mida hiljem nad tulid tema korteri, seda kindlamini magas tislert ja siis võisid nad märkamatuks jõuda töötoa taga asuvasse kambrikesesse.

Nii läksid nad kahekesi, hoidudes kortsolt, läbi inimühjade, öövaiksete tänavate, jõudsid via Bocca di Leonele ja peatusid nõutult otsitud maja ees nagu lapsed, kes on eksinud. See oli palazzo, suursuguste inimeste elumaja, ja kindlasti oli suur säravaks kütiritud messingilustuste ja võimsate messingvõrudega, mis olid koputajad, juba lukustatud. Koputajaid nad kasutada ei tohtinud; sest kuidas võisid nad seletada unisele uksehoidjale soovi, et tahavad keskööl sisse lastud saada. Nii seisid nad veel käsikäes kesk tänavat ja vahtisid maja, kui via Condottilt lähenes üksik kõrgekasvuline härra, kes peatas ukse juures ja võtme taskust tõmbas. Ühtlasi pööras ta veidi paari poole, kes seisid nii üksikult kesk tänavat.

Tonio ei arvanud silmapilgukski, et too kõrgekasvuline noor mees on sõber, kellest Carlotta oli kõnelenud; sest tema oli juba arvamisele tulnud, et Carlotta reisikaaslane on vanem mees laia habemega nagu kannavad vanemad sakslased. Kui härra nüüd võtme lukuauku pistis ja ukse avas ning majja tahtis kaduda, astus ta kiire otsusega ja Carlottat enese taha jättes, võõra poole, kergitas kübarat ja ütles kiirelt: „Vabandage, mu härra, teie elate siin. Siis võite ehk mulle öelda, kas siin elab keegi härra Helmer.“

Tonio Itaalia keel moonutas nime, kuid teine mõistis teda siiski kohe ja noogutas. „Jah, mida soovite talt?“

Tonio muutus häbelikuks. Olles kasvanud kodus, perekonnas ei olnud ta just väga osav ja siin oli tõepoolest raske seletada, mis ta tahtis öisel tunnil Helmerilt.

„Tahaksin härraga kõnelda,“ kogeles ta, „ta on nimelt kellegi sõber . . . see tähendab, ta lubas kellegi sõber olla, kui too, arvan . . . too . . . oleme nimelt nõutud, mida teha ja siis . . . see on nii raske seletada.“

„Näib nii,“ ütles Helmer.

Carlotta oli ta ära tundnud ja oleks imeelikul kombel nüüd, kui teda jälle oli näinud, heameelega ära jooksnud, sest see Helmer nägi hoopis teistsugune välja, kui oli ta mälestuses elanud. Ta näis uhkem ja noorem. Ta kerge hall mantel oli lahti ja näitas frakirinda nagu kannavad härrad, kes lähevad teatri või seltskonda või sealt tulevad. Carlotta seisis nagu naelutatud, nii üllatatud oli ta, aga kui ta nüüd nägi, et Tonio muutus häbelikuks ja ei teadnud, mis edasi öelda, tuli ta vennale appi. Ta oli nii väga harjunud vendadele appi tulema, kui need kitsikusse sattusid, sest kuigi ta oli neist noorem, oli ta alati olnud osavam kui need. Lähemale astudes ütles ta pehmel häälel: „See olen mina, signor Manfredo, kas teie mind enam ei tunne. Ta on mu vend, Te ütlesite kord, et peaksin teie juure tulema, kui vajan sõpra ja — siin ma olen.“

Üllatusega tundis Helmer nüüd oma endise väikese reisikaaslaste ära ja ulatas talle sõbraliku naeratusega käe.

„Signora Carlotta, muidugi tunnen teid nüüd ära. Ja kui vajate mind ja mu abi, siis ei pea teie asjatult tulnud olema. Kuid siin tänaval . . . ta kaalus, vaatles silmapilgu uurivalt noormeest, keda Carlotta oli nimetanud vennaks, nägi, et see veel oli väga noor ja vist küll tütarlapse vend, aga ennekui ta otsusele tuli, ütles Carlotta: „Olin kodutu. Jooksin sealt minema, kus elasin, eksisin tänaval ära ja kohtasin juhuslikult venda Toniot, kes otsis mind Roomas.“

See otsustas. See kõlas küll veidi avantsuristlikult, kuid sõna „kodutu“ avaldas mõju. Helmer tõukas ukse lahti, keeraskoos elektritule üles ja ütles sõbralikult: „Siis tulge mõlemad mu juure üles ja siis näeme edasi.“

Ta läks ilusaid, valgeid treppe mööda ees, keerates ka üleval elektritule üles, mis kustus all, ja avas teisel korral korteriukse, lasi Carlotta ja ta venna sisse astuda mõnusalt sissesetatud eesruumi, mida valgustas hõõgpirn kristallklaasis. Nüüd avanes Christa toa uks ja see tuli välja.

Christa oli peaaegu alati veel üleval, kui Helmer tuli koju, alati valmis, et talle veel tass teed pakkuda. Algul oli Helmer talle ära keelanud ta kojutulekut oodata, kuid see oli asjatu, sest Christa tõendas, et alles peale kella ühte läheb uniseks. Tõepoolest oli vana Christa alati mures Helmeri, oma junkru Manfredi pärast, nagu teda varemini oli nimetanud, nagu ülikartlik ema

muretseb oma ainsa poja pärast, ja ei leidnud enne rahu, kuni teadis teda kindlasti voodis.

Ta hämmastus öiste külaliste üle, kes Helmerit saatsid, oli nii suur, et ta üllatuses ukse juure seisma jäi.

„Jah, Christa,“ seletas Helmer naeratades, „toon külalisi kaasa. On hea, et täna veel ärkvel oled, sest vajame võõrastetuba. Kas sead seal ruttu voodi korda? Seletan sulle hiljem, mis külalised need on,“ lisas

palus ta külalisi väikestel, pehmetel toolidel istet võtta, istus ise ja siis tõi Christa tolmuta kandiku teekannu ja tassidega ja taldrekatäie biskviite, sest kuigi külalised olid hilised, pidid nad siiski kostitud saama, nii oli ta harjunud.

Tonio vaatas talle järele, kui ta lahkus toast, ja ütles impulsiivilt: „Kui Carlotta tohib jääda selle hea naise kaitse alla, siis olen rahulik, siis võin minna.“

„Kas teie siis ise ei olegi koduta?“

Philipp Otto Runge klassikaline maal „Meie kolmekesi“, mis hävines Müncheni klaaspalee põlemisel mõõdnud aastal.

tasemini, kui Christa oli toibunud ja pead raputas. Nüüd ütles ta õhinaga: „Muidugi, härra Manfred, kõik sünnib nagu soovite.“

Ta pilk libises üle noore tütarlapse, kes seisis aralt kohal, ja selle uurimuse tulemus ei näitunud olevat ebasoodne, sest ta noogutas Carlottale sõbraliku naeratusega, ennekui eemaldus, et võõrastetuba korda seada.

Helmer avas elutoa ukse, mis sugugi ei mõjunud häriatoana, kuna ta selle oli jätnud nagu ta oli ema eluajal olnud. Siin

„Ei, kuid mu korter on sarnane, et õe ainult tungiva häda korral kaasa võtta oleks võinud, muidu ei oleks ma iialgi julenud teie lahkust kasutada, mu härra. See oli suur üllatus, et leidsin teid ja ma — ma olin nii nõutu. . . .“

Ta tumedais silmis seisis äkki pisarad. Helmer pani käe ta käsivarrele ja ütles: „Noh, teie tegutsesite õieti, et tulite minu juure, ja teie õde ei ole kuskil maailmas parema hoiu all. Mu Christa hoolitseb ta eest nagu oma lapse eest.“

„See on ju ainult üheks ööks,“ ütles Tonio, „homme leiame ehk uue nõu.“

Helmer asetas vähe küsimusi nii kaua, kui Carlotta, kelle silmad hakkasid kinni langema, oli toas. Ta jõi veidi teed, sõi ühe biskviidi, siis ilmus Christa sõbraliku näoga uksele; tuba olevat valmis. Heameelega järgnes Carlotta heale, vanale majapidajale, kes ta nagu lapse magama pani.

„Nimi ei ole tähtis,“ ütles Tonio, „kuna mu öde ialgi selle mehe juure tagasi ei lähe, vaid ennemini sureb.“

„Ongi parem, kui ma teda ei tunne,“ otsustas Helmer.

Siis pidas ta noormehega nõu, mis teha. Ta arvas, et Tonio peaks isale Neapoli kirjutama, kes ehk juba oma tegu kahetseb ja kes ehk on valmis Carlottat jälle oma

Moritz von Schwind'i maal „Laulikute võistlus Vartburgis.“

Nüüd rääkis Helmer Tonioga, kes talle avameelselt seletas, et ja miks ta isa õe ära tõuganud ja Rooma saatnud, jättes vennad ja õed ta elukoha üle teadmatusse. Ta ütles Helmerile, keda kohe noorusõhinaga usaldama hakkas, kõik peale mehe nime, kes pidi olema Carlotta isa. Carlotta oli seda palunud ja ta oli seda lubanud, kuna Carlotta kartis, et ta tagasi saadetakse. Ta ei öelnud, et signor Manfredo ehk Farnesi sõber võiks olla.

perekonda vastu võtma. Tonio kirjeldagu üksikasjaliselt, kuidas leidnud õe öösel Rooma tänavalt ja et see ehk oleks hukkunud, kui Tonio teda ei oleks juhuslikult kohanud. Kui see katse luhtus, siis tahtis Helmer hea perekonna leida, kuhu mahutada Carlotta. Ta mõtles Wendelinidele.

Kui ta tegi ettepaneku, et Tonio vee-daks öö ta töötoas laial nahksohval, tõusis pois kiirelt: „Ei, ei, pean koju minema, muidu viskab peremees mind välja, sest ta

paneks pahaks, kui tulen päevavalgel koju.“

„On ta nii vali?“ küsis Helmer naerata-des, ja Tonio vastas: „Ta valvab mu elukommete puhtust nagu oleksin kloostrikasvandik. Kuid vaadake, härra, kui pean Rooma edasi jääma, ei taha ma korterit kaotada, mis küll on väike, kuid odav, ja teist on raske saada.“

Helmer lasi tal minna ja ütles talle, et ta all ukse seestpoolt ilma võtmeta saab avada.

Kui ta oli sulenud korteriukse noore külalise järele, tuli Christa kikiarvul tagumisest ruumist ja ta hea, vana nägu säras. „Ta magab!“ sosistas ta saladuslikult. „Härra Manfred, see on armas laps, nii tänu-lik kõige eest ja usaldab teid nii väga. Kui ta juba peaaegu oli uinunud, pani ta mulle veel kord käsivarred kaela ümber: „Teie juures, hea signora, tahaksin elada. Ah, kui seda tohiks!“ See tuli nii südamest, et ma arvan, et tal on raske elu olnud, tol vaesel lapsel.“

„Jah, hea Christa, kui ma ei oleks poissmees. Kuid ma ei või oma korterit igaveseks kodutute tütarlaste asiiliks teha.“

„Ah, kuidas teie kõnelete, härra Manfred,“ tõreles Christa. „Kui ta on minu juures, ei või keegi seda pahaks panna.“

„Noh, esialgul peab ta jääma, meie ei või teda tänavale panna.“

„Ei, meie ei mõtlegi sellele.“

„Kuni homseni.“

„Kui see kestab ehk kauemini, ei tee see ju viga,“ arvas Christa, kes oli armunud esimese pilguga Carlottasse.

* * *

Maestro Farnesi juures oli Carlotta põgenemine suure ärevuse esile kutsunud. Kui kunstnik tol ööl Wendelinide juurest koju tuli, võttis teda Andrea vastu, laotades käsi. „Preili on kadunud! Via! Via! Otsisin tundide viisi tänavatel, kuid ta jäi kadunuks.“

Ta oli meeleheitel ja kõrgis hulus Philomena.

„Tiiber! Tiiber!“ hoigas ta. „Inglise kargas Tiiberisse!“

Philomenal oli Carlotta kadumise üle oma eriline arvamus. Ta teadis, et ta kaitsealusel oli olnud eelmisel päeval pikk jutuaamine Trefontanes Tregondaga ja ta oli veendunud, et Carlotta on armunud noormehesse. Kas oli nüüd Tregonda lapsega põgenenud või ta ei armastanud Carlottat, mispärast see oli end uputanud.

Andreale ei olnud ta neist mõtetest veel midagi öelnud ja ei teadnud midagi stseenist muusikatoas, kuna ta sel ajal oli klatshinud maja ees Euphrosiiniga, köögitüdurukuga teiselt korralt.

„Lollus!“ peatas teda Andrea, kui ta ikka jälle elustas nutulaulu Tiiberist ja nüüd, kui härra oli kodus ja ta karta ei tarvitsenud, et Andrea talle kallale tuleb, ütles ta aralt: „Ehk teab härra Tregonda, kus on preili Carlotta.“

Farnesi, kes kahvatult oli kuulanud Andrea teadet, pööras Philomena poole, kes seisis köögiukse juures.

„Mis on härra Tregondal sellega tegemist?“

Philomena seletas kõige süütuma näoga maailmas: „Noh, mis selles siis on? Kui jalutasime villa Borgheses või mujal, kohtasime mõnikord härra Tregondat, kes alati kõneles preili Carlottaga.“

„Mis? Sa lubasid seda?“ karjus Farnesi.

„Miks ei pidanud ma seda lubama? Härra Tregonda on ju teie sõber, härra, ja nii armas, suursugune, sõbralik noormees. Ja preilike kõnles temaga heameelega.“

„Lammas! Lammas!“ urises Andrea ja katsus Philomenat lükata, kuid see taganes kõöki ja hüüdis sealt: „Ütlesin seda ainult sellepärast, kuna pean võimalikuks, et preilike läks härra Tregonda juure, keda näeb heameelega.“

„Seda ütled alles nüüd?“ tõreles Andrea vihaselt. „Oleksid seda kõhe ütlemata pidanud, sa vastik vanamoor! Issand, kui see on tõsi! Dio mio! Dio mio! Ja selle üle on möödunud peaaegu kogu öö.“

Farnesi langes toolile.

„Ta on ta ahvatlenud, too nadikael! Võtan ta vastutusele. Ta peab temaga abielluma või — ma tapan ta.“

„See ei ole ju veel kindel, et . . .“ algas Andrea, kuid Farnesi pani ta käelgiutusega vaikima.

„See on peaaegu kindel! Kus peaks Carlotta olema? Kas tunneb ta veel kedagi Roomas?“

Pöörates köögi poole, küsis ta teravalt: „Kas kohtasite veel ehk kedagi jalutuskäikudel, kes kõneles preili Carlottaga?“

„Kedagi. Mitte kedagi!“ kinnitas Philomena. „Ma ei oleks võõrale ialgi lubanud, härra, vannun seda oma hingeõndsuse juures . . .“

„Palun!“ müristas Farnesi. „Aitab, et lubasid seda ühele, nüüd istumeegi õnnetu- ses? Mis on kell, Andrea?“

„Umbes kaks, härra.“

„Hea, aita mul kiiresti ümber riietuda ja siis too sõiduk. Sõidan Tregonda juure.“

„Aga härra, ta ei ole kindlasti kodus. Kui ta tõesti meelitas preili Carlotta ära, ei oleks ta mitte ta korterisse . . .“

„Vaiki! Pean jõudma kindlusele. Kui ta omas korteris ei ole, on see väga kahtlane, siis on ta Carlotta kindlasti oma mõisa Sitsiiliasse viinud ja ma reisin sinna.“

Farnesi tundis end silmapilgul täielikult traagilise isana, kellelt kuratlikud võrgutajad on röövinud lapse.

Pool tundi hiljem ragises Matteo vanker läbi hämarduva hommiku ja inimtühjade tänavate, peatas magava maja ees via Quattro Fontanel, kus Tregonda väikeses, ilusas villas omas elegandi poissmehekodu.

Farnesi lasi Matteot oodata ja hakkas uksele pöristama. Kestis tükk aega, kuni avas unine uksehoidja ja Farnesi küsimusele, kas härra Tregonda on kodus, vastas tusaselt: „Kuidas pean seda teadma? Härra Tregonda avab ööselise ja ta ei ole siia maani ilalgi kell 3 hommikul külalisi vastu võtnud.“

„Mind peab ta vastu võtma,“ ütles Farnesi jämedalt ja möödus imestunud mehest, sammudes trepist üles Tregonda korterini, kus koputas ja helistas nii kaua, kuni Tregonda teener ehmunud näol ja poolenisti riietatud avas. Aga enne kui ta suutis midagi küsida, möirgas Tregonda magadistoa: „He, mis pörgulärm see on, et kurat võtaks! Romeo! Kurat! Viska nad trepist alla!“

Tregonda oli kodus, selles ei saanud kahelda, ja pikema jututa kiskus Farnesi sõbra magadistoa ukse lahti ja keeras elektritule üles. Jahmunult pilgutatas noor elumees silmi, ajades end aeglaselt voodis üles. „Sina, Farnesi? Jah, mis tahad mul, kesk ööl? Kas kuskil põleb?“

„On juba hommik,“ ütles Farnesi toonil, nagu oleks kell 3 hommikul tävalik külaskäigu aeg. „Tee, et minema saad!“ karjus ta Romeole, kes avasui seisis ukse juures.

Kui teener oli sulenud ukse enese taga, küsis Farnesi ähvardavalt: „Tregonda, kus on Carlotta?“

Gualterio Tregonda näis küsimusest nii üllatatud, et ei suutnud vastata ja maestrot rumalalt silmitses.

Veel kord küsis Farnesi: „Kus on Carlotta? Ta kadus eile öhtul mu majast ja Philomena tunnistas, et . . .“

„Issand!“ karjatas Tregonda ja kargas

mõlemi jalaga voodist. „Mis olete vaesele lapsele teinud, et ta ära jooksis?“

„Kus on Carlotta praegu?“

„Kuidas pean seda teadma?“

„Sa ei tea seda?“

„Oled sa hull!“

„Sa kohtasid ju temaga villa Borgheses ja mujal, ajasid ta pea sassi — või ei ole see ehk tõsi?“

Tregonda punastas veidi Farnesi isa pilgu all, kehtas siis õlgu ja ütles: Jah, kohtasin teda juhuslikult siin ja seal, miks pean seda salgama? Selles ei olnud midagi halba, eks? Ja mis on sul selle vastu,“ lisas ta tighedalt, „kui mulle meeldib Andrea õetütar ja kui ma mõnikord, kui teda juhuslikult kohtan, temaga kõnelen?“

Silvio Farnesi litsus hambad kokku ja kortsutas kulme; ta hoidis Tregonda pilkavast pilgust ja küsis tasapini: „Sa ei tea siis tõesti, kus on Carlotta?“

„Ei. Kui ta teilt on ära jooksnud, olete ise süüdi, kuna ähvardasite vaest last kloostriga.“

„Mitte sellepärast,“ pomises Farnesi ja vaatas pörandale. Lühida viivituse järele küsis ta: „Sa tead, et ta ei ole Andrea õetütar?“

„Jah, tean.“

„Kellelt?“

„Carlotta ütles seda mulle, kuid mitte, kelle õetütar ta on. Oletan, et ta on sinu sugulane.“

Veel lühike viivitus, siis tunnistas Farnesi: „Ta on — mu tütar!“

„Taevas ja põrgu!“ tuli tasa Tregonda huultelt. Ta ei olnud saladuse nii üllatavat lahendust oodanud. „Sinu tütar?“ kordas ta. „Ja meie kõik arvasime esialgul . . .“

„Tean, mis arvasite,“ urises Farnesi.

„Aga kust . . .“ algas Tregonda, kuid Farnesi katkestas ta kõne: „On ju ükskõikne; või huvitab see sind tõsiselt, kust sain selle tütre?“

„Jah, mind huvitab see väga, sest . . .“

„Sest?“

„Sest — armastan Carlottat. Mees peab ometi teadma, kes on tütarlapse vanemad, keda tahab kosida.“

„Sina — sa tahtsid — Carlottat — kosida?“

Vaevalt oli Farnesi varemni elus nii väga imestanud. Ta pilk libises sõbra üle, kes omas kollases ja valges siidpyjamas näis väga poisilik, nii uurivalt nagu tahtes teada, kas tõesti ta ees seisab Gualterio Tregonda. (Järgneb.)

Tõtt ja nalja.

Uus ametnik.

Kogu büroo tõstis huvitatult si mad.

„Tere hommikust,“ ütles noormees uksest tulles. „Kas siin asub Hommikumaa tubaka asutamise ühing?“

„On.“

„Kas võin direktoriga rääkida?“

„Mis asjus?“

„Tulen tänna siia ametisse. Olen uus — —“

„— Ametnik. Tean. Peremees ütles mulle seda juba,“ katkestas prokurist ta kõne noomivalt. „Istuge esiotsa ja olge rahulik!“

Noormees istus toolile.

„Las ta pomiseb!“ sositas õpipois jultunult. „Tema siin palju ütelda ei ole, Meie temast üldse ei küsi. Vana vallandaks ta juba ammu, aga tema teab käitlusest liig palju. Nagu ei oleks meiega juba märganud, kuides ta oma maksud raamatutes ära peidab ja et ta oma naise kasuka kulud kirjutas sisseostmise-reisi kuludena ärikulude alla!“

Blond masinakirjutajanna naeratas:

„Kas saame hästi läbi? Teie olete ju parem härra. Kui soovite, läheme pühapäeval üheskoos jalutama. Aga hoidke end naissekretär Kulli eest. Läheneb esiti kõigile ja siis peksab peremehe ees keelt. Sellega oli ta tal kord ka juba midagi juhtunud, kuid see on tühi loba, nagu vana ise mulle jutustas. Eile laskis ta oma juukseidki värvida, sest et peremees enesele kaasomaniku võtval. Aga enne kui Kull ta kinni püüab, sipleb ta juba ammu minu võrgus.“

Vaheajal on ka raamatupidaja nende juurde tulnud.

„Lubage, Jüri Jõukam. Siin leiata varsti kõik sobivana. Erili meie bürooklubis.“

„Bürooklubis?“ küsis noormees. „Mis see on?“

„Selle asutasime siin. Juhtõnaks on: „Mitte tööta, kui peremees selja pöörab!“ Kirjutusmasinas on meil grammofoon ja kui vana lahkub, algab kohe tants. Preili Kull laulab ja meie mehed lööme kaarte. Nelja silma all ütelda, kassapidaja kaotab alati. Mõõdunud nädalal võitsin ma temalt tervelt 60 krooni.“

„On tal siis nii suur palk, et seda võib enesele lubada?“

„Mis veel. Ja ega's ta oma taskust ei maksa. Kõik tuleb ärikassast ja tema kirjutab kõik telefoni ja teisteks kuiudeks.“

„Mis ütleb selle kohta siis prokurist?“

„Mis peab ta ütleva? Mängib kaasa ja toob siis peremehe toast alati kõige paremad sigarid ja konjakit.“

Heliseb telefon.

„Pane telefon käest, Karl!“ hüüdis masinakirjutajanna õpipoisile. „Mis me endid laseme eksitada. Vaadake, noormees, selle korraldasin mina. Kui vana ära on, ei tarvita ta telefoni, helisegu see kui palju tahab.“

Noormees raputas imestades pead:

„On see aga suurepärane käitis!“

„Eks?“ — Samal hetkel andis õpipois akna juurest märku. „Tähelepanna! Vana tuleb!“

Kõik ruttasid kohtadele. Uks avanes. Peremees ilmus.

Tulija astus kohe „uue“ juurde ja andis talle käit. „Vabandage, et teil lasksin oodata!“

Noormees kummardas kergesti.

Siis ütles peremees: „Mu daamid ja härrad! Siin esitlen teile oma uue osaniku, kes tänna minu firmasse asub. Tema võtab äri juhtimise, eeskätt aga äri personaaljaoskonna juhtimise enese kätte.“

Jo Hanns Rösler.

Uued mängud.

Poistekari mängib. Korraga hüüab üks neist:

„Nüüd, lapsed, pistke igaüks oma relvad püksisse, sest nüüd mängime rahvasteliitu.“

Kaardimoori juures.

Manuela paneb kaarte. Suuri, väikeseid, häid, halbu. Soovi järele, maksu ja tellimise peale.

Minna maksab krooni.

„Ta on teile truu ja armastab teid. Teie saate temaga õnnelikuks,“ luges Manuela kaartidest. „Veel tänna saate tema käest ilusa kirja.“

Minna oli peitunud.

„Ainult kirja? Lootsin, et ta tänna ise tuleb!“

Kaardipanija paisis lahke õõkullina.

„Kannatage pisut, ma segan veel kord kaardid. Ehk saame asja ometi veel nii, et ta tänna tuleb.“

Ääremärkmeid.

Õnn on naine. Oled sa mees, siis ära jookse talle järele.

Ära päeva enne õhtut kiida — aga ka mitte laida.

Õnn on haruldane, ta alalhoid aga veel haruldasem.

Mõni inimene ühendab oma kogemused maailma seadusteks.

Kes räägib oma kogemustest, see mõtleb vaid pahu kogemusi.

Noor luuletaja

külustas kord Voltaire'i ja palus luba talle oma luuletusi ette lugeda. Nad istusid aias. Voltaire lubas seda ja kuulas, vahetevahel mõne luuletuse juures kübarat kergitades. Noor luuletaja küsis temalt hämmastudes, mis see tähendab.

„Oh,“ vastas Voltaire lahkesti: „kui ma kohtan tuttavaid, siis teretan ma neid harilikult ikka.“

Voltaire'lt küsis kord koolis preester: „Mis peame tegema, et meile andeks antaks?“

Noor Voltaire ei rõõelnud kaua, vaid vastas: „Meie peame tegema pattu!“

Mark Twain, kes teatavasti koolis mitte ei olnud väga virk, tuli kord koolist ja ütles isale:

„Isa, kas annad mulle viis senti, sest ma olin tänna koolis ainus, kes õpetajale teadis vastata?“

Isa andis talle soovitud raha ja küsis:

„Mis õpetaja siis sinult küsis?“

Noor Twain vastas:

„Õpetaja küsis, kes on oma ülesande tegemata jätnud.“

Ainult „ROMAAN“

pakub Eesti lugejale tõesti põnevad ja huvitavad, kuid seejuures alati kõrgeväärtuslikku lugemismaterjali — kõige rahvusvahelisemas ja mitmekesisemas valikus.

Ainult „ROMAAN“

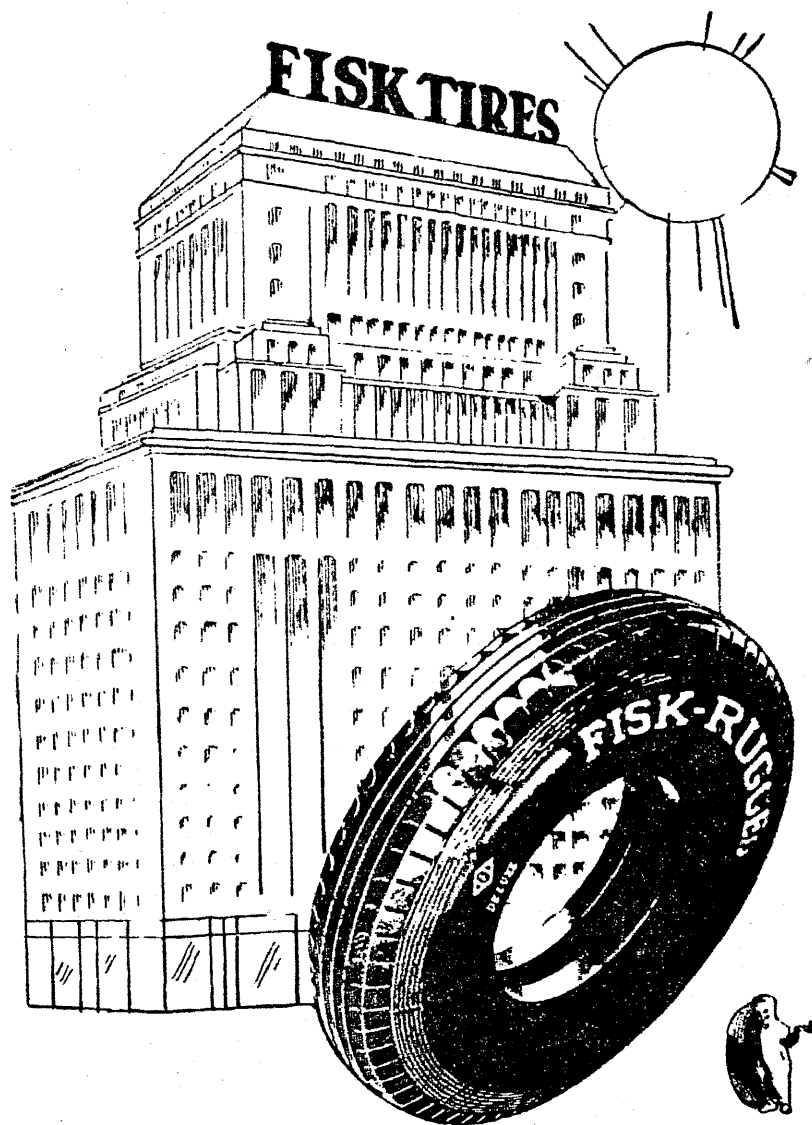
on pikapeale vallutanud kõik seltskonnakihid ja teinud neist ustavad lugejad oma heas valikus ja kõrge tasapinnaga toimetatud järjekindlasti 2 korda kuus ilmuvatele numbritele.

Ainult „ROMAAN“

annab odava hinna eest (40 senti number) romaane, novelle, jutustisi ning lüüli ja rohkesti pilte päevasündmusist, loodusest ja kunstist,

**ainult „ROMAAN“i“ toetab
kogu Eesti lugev rahvas.**

FISKI HOONE
NEW-YORGIS

FISK

Peaesindaja:

O.-ü. TILGA & Co.

Tallinn, Vene tän. nr. 13.

Telefon 437-18.

ESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR

V 60
2